

UNIVERSUL LITERAR

F. ȘIRATO: DESEN

An XLII, Nr. 42.
17 Octombrie 1926.

Lei 5

CHILIMURI OLTENEȘTI

Precuvântare

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

În carnea ei de șesuri ce-a arămit la soare,
se'ntind vânjoase vine de soluri roditoare,
și'n fiecare vână, în tot întinsul fevei,
svânește viu, s'o spargă, fecundul sânge-al sevei
și-și năvălește greul prin pori deschiși de-ogoare,
în rădăcini scurgându-și slăvita lui dogoare...

...Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

O, siluese oltenii cu pluguri, — drept descântec, —
și ca pe-un făt, belșugul i-l zămislese în pântec...
...În vară, ea foșnește sub tăieturi de seceri
și arde în porumbul copt senza, da petreceri...
Bătrâni, femei și chiară copii ă prind în furcă
și ca să-i smulgă rodul pe treirători o urcă...
...În toamnă-i tate săunii ce crece în razachie
și-i tesculesc prin linuri și'n buși îi fierb, în vie...
Iar iarna, toți o uită : useată'n buruiene,
prin râuri, sloenită, — pe câmpuri, sub troene,
ca'n primăvară iarăș, când se înmoaie gerul,
în frăgezimea cărnii să îi implănte fierul...
...Și de-o rănesc cu plugul, ori de-o cosese pe lună,
Oltenia rămâne tot rodnică, tot bună !...

...Arar de tot, — când ape de liniști mute curg, —
se întristează par'că în câte un amurg,
și-atunci și-aniță tângă în codrii vechi de crângi,
ca s'o pogoare apoi în rugă de tălângi, —
sau și-o 'ngerunche, tristă, în clinchetul răzleț
din apa clăbucită din Jiu și din Olteț...

— Dar din câmpii Doljene o hoare care vine
învorbura-aminirea străvchilor Rovine,
și drumu-și ia spre Râmnic, spre stâncile Vălcene,
sburând să-și spargă cofa mirezmeilor câmpene
de ziduri etitorite de Domni evlavioși.

— În vremi cu cărți slavone și Nicodimi pioși
la Cozia, pe Oltul ce-și tângue prohodul,
știind sub lespezi grele pe Mircea Voevodul !...

...Oltenia tresare... Trezentul o frământă
și în urechi de peșteri cu graiu de vânt îi cântă :

„În piei de urs, străbunii din vremuri de restriști
se-adăposteau cu turma în munții tăi cei triști...
„Când Litovoi apuse, — pe Cerbu într'un conac
„Ai botezat cu rouă pe Grăia lui Novac !
„Din inima Gorjană, din Vlădimirii suri,
„pusese Domnul Tudor c'un codru de panduri !
„În sus de Balș, prin codrul ce'mpunge Drăgășanii
„își alegeau haiducii, odată căpitanii...
„Pământul tău, din șesuri, din munți, de sub coceni,
„e fratele de cruce al Banilor olteni !”

...Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...
Ea clipește'n râuri și zumzăie'n știubei,
Țăranilor și 'mparte, din voie, carnea ei,
din vine-și smulge seva și'n grâne noi o urcă, —
și-o tesculesc prin linuri și o euleg în furcă...

...Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...

Oltenia, întocmai ca o țărancă plină,
se tolănește, goală, sub trâmbe de lumină...
Ea clipește'n râuri și zumzăie'n știubei,
Țăranilor și 'mparte, din voie, carnea ei,
din vine-și smulge seva și'n grâne noi o urcă, —
și-o tesculesc prin linuri și o euleg în furcă...

Pe șes, cu trăsura...

Un drum retează șesul cu freamăte de trișcă,
și praful își asmută sub două roți de brișcă...

...Din brișca 'ngalbenită cu uruitul lin
își flutură batista un arendaș vecin...

Și murgul, în buestru, sub biciul de acum,
întrece cărioara lăptarului din drum...

„Câmpiei, zurgălii vor hohotul să-și vază
și-nf smulg în zări trăsura cu coviltir de pânză...

Cu roibii ce crescură în malul din Gilor,
în Dolj, înspre conacul Pășanilor mă port...

...Pe-o geană de moște se târaie pe brânci
șoseaua troenită în zările adânci...

Pe câmp, ca pe o vatră cu jar de hâlde coapte,
ceatme mari de cealuri cœlese spre miază-noapte.

În miază-zi, lumina desfundă'n zări o vrană
și-un cârd de rațe zboară spre-o baltă dunăreană...

Pe frunțile 'nsorite, movilele pestrițe
pun cușme poleite de clăi și de căpțe...

...Din depărtări de șesuri o treirătoare-aud.
Tot soarele din grâne mai ieri atât de crud,

s'o desghioaca 'n mașină și s'o 'ncărea în care,
și nu vor ști țărani că'n saci due stropi de soare...

— Belșugul dimineței — o flacăra de plumb —
atâră, greu, pe aripi resfrânte de porumb,

dar sprinten joacă'n fluturi și licăre în praful...
și-l gălgaie scatiul pe-un stâlp de telegraf...

...În dreapta, roși de apă se'nvârt cu scâncet slab
când pentru hrani de țărini răstoarnă apa'n jghial.

Grădinării pitite cu lubenițe'n pârg
se pripășesc vederii la un meleag de târg...

...Un cleșteu, din stânga, a'ntredeschis, furis,
Un ochiu verzui prin gene de stof și păpuris...

O șatră figănească la soare se usucă
și-și priponește-o clipă același dor de ducă...

Dar glasuri mici, scornite de-ostroave de trifoi,
cu foșnet simplu chiamă cirezile de boi, —

Și audite tinzându-și, tulpini de mătrăgună
cum pesculesc în ziuă, tot soarele l'adună...

Și-a despuiat câmpia călită de arsură
săni verzi cu sfârcuri roșii și coapte, de răsură...

— Nechează herghelia păzită de-un sătean
pe șesul ars cu pleavă din soarele oltean...

Își pirnie talanga vecernii de metal,
călănzându-și svonul spre-o muchie de deal,

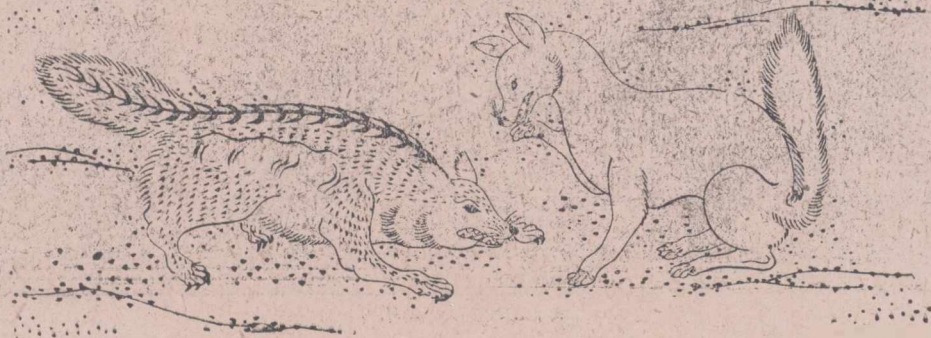
din ochiu-î alb petrece o piatră de hotar
miei triști, pe cari ciobanul i-a răbojit cu var...

S'a 'ngândurat măgarul, desagii-atâră grei,
un dafin toarnă umbră pe rusticul Grivei...

...Un muget lung de bivoli se frânge de un prun
sub ploaie de colină clipește un cătun.

(urmează)

RADU GYR

Sărbătorile în familie

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

dița obrazului era acum ca acele
ii subțiri uzate și gata să se rupă.
ița cu „pointe”, avea ceva volatil. O
i ușoară de cărunțenie bruma părul
dar ucluit cu artă și corpul slab
hainele bine călcate și pline de vată,
scheletic. Totul era uitat dar totul
a acoperit cu un strat de cenușă fi-
a acele cadavre care păstrează toate
rurile dar când le atingi se risipesc.
acterul „papa” nu și-l schimbase.
tot așa de puieril, și de violent, Con-
de se iscașeră dela început cu copiii
la început se văzuse aceeași nedis-
nă la ei cași mai demult. Urma apoi
mai bună înțelegere și „papa” po-
a cu emfază toate micile lui succese
enite dela vacanța trecută; la club
roul tehnic, la seratele muzicale (era
ist) pretutindeni la întreaga societate
e ambele sexe, română și cosmopo-
Erau aceleși amănunte asupra
mai neînsemnate întâmplări pe
ceilalți le ascultau oarecât din
eja dar mai ales le nesocoteau. D-ra
ge prin neatenție disprețuitoare;
Paulică prin tachinerii insolente și
-Bu prin intreruperi după bunul ei

lesele ocupau o parte mare din zi,
otoase. Fiecare povestea regimul pe
il duce Georgeta pentru a se men-
la un număr anumit de kilograme
t de o estetică arbitrară, menajul
pe ael indicat de broșura „du
ait sportif”.

Paulică la București nu avea ore de
i regulate, consuma prin localuri la
mplare. Cea mică care era grăsună,
erată de cele 60 de kil, nu mânca
de obicei. Totuși însă acum avea
iare apetit și nu încetau să ospăteze
t pentru a reîncepe. Toți erau în fa-
e și în vacanță și aceste două lucruri
au că îi silește să-și schimbe obicei-

exe făcea la fel cu ei toți. Orice re-
ar fi atras atenția asupra ei ceace
roia cu nici un preț. Tatăl ei nu îi
ise nimic mai direct de trecut de
ent de viitor. Se feriau unul de
și totuși ar fi trebuit să aibă cu el
vorbire serioasă, dar mai presus de
găsise acolo un adăpost. Sgomotul
fia aceea ușuratică din jur îi păreau
făcătoare.

tpă masă urmau discuții, care mai
auna se sfârșeau cu vreo ceartă, fie
ială - cu trăznete și fulgere între
rgeta și Doctorul, pe vre-o chestie
estetică; fie o încăerare cu lacrimi
e Paulică și Didi-Bu, — sau mai
e, — între toți laolaltă și „papa” din
știe ce. Cu o voce de bas „papa” își
convingerile în pustiu.

e îndată ce scenele erau generale.
George disprețuitoare se trăgea la-
te și pe un colț de carte schișa vreun
il de combatant. Târziu, cumnatul
a abdica și el pentru a nu-și obosi
a de tenor, atunci Tory cerea pace,
-Bu aprigă lua partea lui „papa” pe
l d-rul Paulică alimenta discuția ne-
it, o intercala cu tot felul de șueră-
și coteodăceli foarte onomatopoe, prin
și exprima obstrucție permanentă.
lexe își stabilise domiciliul pe un di-
între pian și un paravan picat cu
i roz, care o izolau încât era în ace-
timp în mijlocul furtunei și la adă-

a simțea nici un interes pentru cele
utate, nici nu avea părținare pentru
batanți. Fiișele acelea agitate, atâta

și se vârău în ochi și în auz, încât nu
te mai puteai reîntoarce spre alte locuri
și cuvinte. În zarva aceea Alexe nu pu-
tea gândi la nimic și era minunat de
bine când puterile de luptă scădeau, toți
se risipeau să se odihnească. Paulică cași
în tren, adormea oriunde, chiar pe un
scaun, un somn adânc ca de copil; d-ra
George cu trupul ei ca o antenă pe o
margine de canapea; Didi-bu pe covor
cu perină pentru mistificarea formelor
prea abundente și menajul Dinu în pa-
tul confortabil din camera de musafiri,
comod ca noaptea.

Alexe nu dormea, dar nici nu era com-
plect trează. Nu visa, dar desigur avea
unele închipuiri, totuși fiindcă nu era
singură în odaie acele închipuiri erau
stînjinite; aveau cași ea ceva inlemnit,
nu o dureau. Numai cu mintea le știa că
sunt dureroase. Apoi, „papa” după si-
estă plecă la caterea pentru partida de
table; Paulică încercă cu Georgeta bri-
dje de învățătură; menajul apărea cu
toaleta proaspăt refăcută și Didi-Bu tot
pe covor se infuria când o deranjau de
la lectura romanului pentru vre-un ser-
viciu.

Toți credeau că Alexe doarme. Li au-
zea pe rând făcând tăcere. Vroiau să-i
lase liniște. Păreau a-i purta oarecum de
grijă; o tratau ca pe o convalescentă. De
ce? Pentrucă revenise printre ei după
atâta timp? Pentrucă era „sora Dumnea-
lor actriță” — cum explica Roza bucătă-
resei vecinilor — sau atunci pentru care
boală? Ce credeau? Ce știau?

Venea ora cinaului. Sunau ușile, ceștile,
lingurițele, glasurile. Apoi plecau să se
plumbe; luau cu forța și pe Alexe; por-
neau ca o bandă de turiști neapăsători, tot
sgomotoși și pe stradă. Mai de obicei
umblau dealungul cheiului, urcându-se
pe pontoane de șleperi, unde Paulică în-
treprindea flirturi prin feștruirea cabi-
nelor cu femeile plutitoare, care scoteau
capul între două glasre cu flori.

Se urcau în luntri. Dinu atletul echi-
pei, vâslea. Ceilalți țipau de frică. Ale-
xei nu îi era frică, era încetă ca și lem-

nul luntrei. Era curioasă nesimțirea asta
milostivă care o cuprinsese. Nesimțirea
asta venea desigur din suferință, dar o
suferință fără suc, care se uscasc pe loc.

Ea nu îi însoțea în localuri publice; a-
vea groază de comentarii:

— Fata lui Panu!.. A care e un fel de
actriță... Nyie.

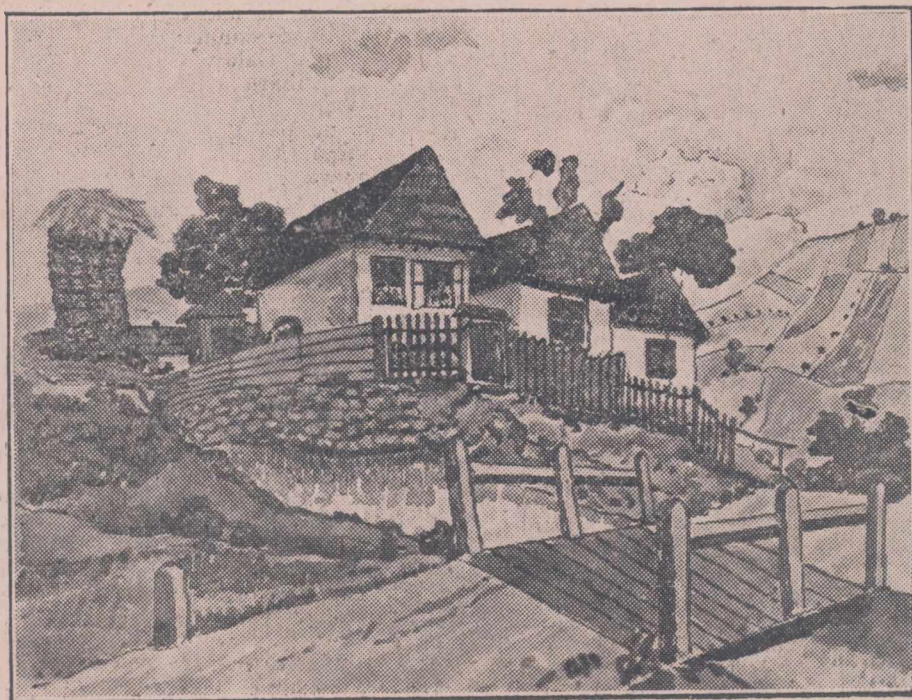
Numele acela pe care nu îl pronunța
nimeni? Nici chiar din greșeală nu se
vorbise de Nyie. Complotul lor de tăcere
ea și cel de sgomot îi era nespuse de pri-
elnic.

Singur papa... care era marele „gaf-
feur” al familiei și care avea numere
celebre, colecționate de d-rul Paulică, e-
mita uneori aprecieri, obiective dealt-
fel. Vorbind de trupa Teatrului Nou,
sosită în turneu, spunea: Saltinbancii!
și despre o reprezentație de amatori:
Paiatele! dar tot el se lăuda că a plâns
la teatru și că la serbare a debitat bile-
tul de 500 plus sute de complimente ar-
tiștilor de ocazie. Așa era „papa”.

Totuși Alexe nu rămânea mai nicio-
dată singur. Mai adesea cu Tory care era
foarte sedentară. Din toți Tory era cea
mai odihnitoare, cu profilul ei de me-
dalie, iar de față cu obrazul ei cam lat
lipsit de expresie. Apucăturile îi erau
calme; pentru Dinu avea o dragoste
mare dar pacinică, era vecinic cu cro-
șetul în mâini, fabricând pentru sports-
menul ei vre-un chandail nou.

Își realizase dealtfel bine existența.
Într-o toamnă când Dinu Dinescu ve-
nise la Galați pentru un concurs de box,
Tory îl cunoscuse și se amoresase de a-
cel tânăr atlet fără a ști de el mai mult
decât că e blond cu ochii albaștri. În-
tâlnise la început opunerea lui „papa”.
După informațiile însă culese asupra
fiului unic al fabricelor Dinescu,—do-
bândise consimțământul deplin. Interve-
nise apoi obstacole din partea părinților
lui Dinu, pe care le înlăturase stăruința
băiatului. Acum locuia cu socrii, ceace
prezinta unele neajunsuri dar și multe
avantajii. Dinu care nu se ocupa decât
de sporturi, avea totuși un venit frumos
din întreprinderile paterne. Era însă su-
părat că nu are încă automobilul lui
propriu deși al familiei le sta la dispo-
ziție.

Toate lucrurile astea Tory le povestea

L. VIORESCU : PEISAJ

Vers apostat

— He-hei, nebunilor cu ochi de ceară,
De ce-mi băturăți cuiul ruginit în cap?
Smucec cu forța sufletului, gândul,
Și'n creieri rana tot mai mult o sap.

Veniți, veniți, veniți cu toți aicea!
De și-s paiața, plâng sub fardul meu,
Priviți-l cum în plăci de tencuială
Cu plânsu-mi la picioare cade greu.

Eu n'am știut să mă prefac alt'dată
Și-acuma poate-s cel mai prefăcut,
Un crez avui, și nu mai are vr'unul
Nebunul ce în toate s'a 'nerezut.

Veniți, veniți! mi-e sufletul o rană,
Saliva-mi leagă vorbele odgon.
Voi râdeți,—cum ați râde când pe-o placă
Alunceți un ac de gramofon.

Hei! Ochi de ceară!.. Vă măriți în umbră...
— Paiaței ochii îi lucesc făclii —
Iar universul e un rug de flăcări
Pe care, goi, ne pârjolim de vii.

Și, despuiți de haina ce în viață
Fu zgaiba 'nșelătorului avânt,
Noi, ce am râs 'nălțându-ne spre soare,
În focul lui cerși-vom iar, pământ.

Și-acum, când dărele de sânge
Pe trupuri arse scriu religii noi,
Întoarceti-vă fața de la soare
Și vă 'nchinați, nebunilor, la voi!

...Așa vorbii într'o odae goală,
(Păcatul râde 'n suflet circuris) —
Pe iarbă roua se prefăce 'n smoală,
Și însuși Dumnezeu, — s'a sinucis.

N. MILCU

Alexei când rămăneau singure. Ii mai repeta neobosit admirația pe care Dinu o are pentru ea Alexe.

Era un lucru deosebit pe care Dinu îl manifesta cu prisos. Dela prima vedere îi dedicase un vocabular deosebit: Frumoasă! Odorule! Minuneo!

Ii da bună dimineața ca și bună seara cu frenezie. Nu pleca, nu venea fără a-i săruta mâinile și uneori chiar obrazul. Alexe nu simțea acele buze, aplicate totuși cu fervoare. Ea din fericire era de lemn.

O miră încă mult numărul enorm de sărutări care se consumau în familie. Fiecare cum venea sau pleca își lipea buzele pe obrazul celuilalt. Noroc că pe Alexe o cruțau.

Georgeta spunea că Dinu — cu care deosebit nu se învoia de fel — sărută proaspăt, că îi dă impresia că e vara la țară; că seamănă a livadă, a bluetă în grâu cu rouă. Roua, e dușul de 10 ori pe zi și sticlele mele cu Verveine! râdea Tory, încântată.

Astfel Georgeta protesta și ea împotriva aceluiași protocol de familie care îi deranja toaleta. Georgeta se îmbraca câteva ceasuri. Deși genul ei în aparență era simplitatea, totul era calculat, totul cerea precizie și dexteritate. De aceea ocupa în vacanță singură odața lui Didi-Bu. Acele reflexe arămii pe care le da părului cereau de sigur reculegere.

Georgeta care n'avea trup, atâta era de slabă, totuși cu umerii ei ascuțiți cu gâtul subțire, cu bustul uscat, avea grație și chiar ceva voluptate feminină.

Cu toate aerele disprețuitoare și caracterul puțin amabil avea succes. O mică curte de admiratori foia pare-se la București în jurul ei. Se purta cu ei nepăsător și batjocoritor. Băgase de seamă la timp că era sistemul bun. Am un deficit de sentiment, dar îl prefera unui deficit sentimental, mărturisea Alexei, nu fără oarecare intențiune.

Pentru Alexe Georgeta părea că are ceva admirație cât și ceva dispreț, toc-

mai pentru anume concepții de artă și de viață pe care nu le admitea dar care totuși îi păreau demne de invidie.

Didi-Bu era tovarașă de cameră a lui Alexe pe un alt divan. Dimineața la deșteptare ar fi fost pentru Alexe ispita de gânduri supărătoare; toți ai casei dormeau până târziu. Noroc că Didi-Bu era foarte matinală din pricină că somnul îngrășă. Cu părul ei negru tuș scurt de tot și drept, căzând pe frunte și urechi ca o măturiță, cu fața ei grăsuță îmbujorată de somn, părea un copilaș drăguț.

Pentru a nu adormi iarăși, vorbea cu Alexe; îi făcea confidențe: — Faptul că era prea grasă era o mare tragedie. Paulică îi spusese că ofticează dacă ia doctorii, totuși nu mai era de suferit. Avea gânduri de sinucidere. De câteori citea în Foia Galaiilor că o femeie s'a aruncat în Dunăre se gândea și ea la acest sfârșit.

Didi-Bu nu părea că e sinucigașă perfect convinsă. Ar fi vroit numai să sperie pe cineva și anume substanțele grase, singurile vinovate.

Astfel Didi-Bu se plictisea. Cu toate că, „papa“ o plimba destul, Galațul era un oraș nesuferit. Nici o distracție! Numai niște ofițerași și studenți fără nici o importanță. Cei care erau mai bine erau toți însurați și nevestele îi păzeau parcă îi mânca cineva. Nu era chip să flirtezi puțin. Incolo numai negustori care n'aveau idee de societate și domni bătrâni prietenii lui papa, care o degustau. Cum întorcea papa capul îi făceau complimente: că era grăsuță și drăguță. Nemereau bine. Nici cel puțin nu putea dansa, până nu o slăbi. Încercase odată și Georgeta cu Paul răsese de ea. Ei doi se înțelegeau totdeauna bine. Paul simpatiza chiar pe Georgeta așa, nu ca pe o soră. Îi plăcea ca persoana!.. Nu era amoretat de ea! probabil ochii Alexei se mărise. Nu! Paul iubea la nebunie pe doamna Zissu nevasta procuristului. Alteori venea și ea la Galați și atunci nu-l mai prindeai pe Paulică... În sfârșit viața era ceva foarte melancolic... Nu aveai nimic de făcut!

E drept că Didi-Bu nu se ocupa cu nimic, nu avea gust pentru nimic. Cât romane, dar numai dacă se vorbea ele de amoruri moderne, nu leșinate. Probabil că Didi-Bu, nu va aștepta se mărite întâi Georgeta, care putea amâne cât mai mult, deoarece avea viață plăcută. Era „flirt“ avea adorato. Nici nu era sentimentală și mariajul îi deranjat-o dela mâinile ei. Nu ar fi putut dormi singură nici face pat ore toaleta... Ea Didi-Bu, era sentimentală în felul ei și se plictisea acasă. Va mărita cât mai curând deși era sigură că nu va putea iubi pe bărbatul ei dec 7 luni. Așa iubea ea totdeauna, 7 luni.

În confidențele lui Didi era desigur mult scepticism dar și ceva naivitate. Alexe asculta în tăcere. Așa înlemnii cum era, ar fi vrut totuși să-i spună viața e ceva frumos, că fiecare trebuie să aibă un scop, o ocupație... că el de men de 7 luni era o idee care trebu schimbată, dar nu găsea cuvintele, ar fi vroit de folos și cu ecou pe lângă felia pentru care simțea oarecare afețiune... Ce să-i spună? Erau așa departe de a se putea înțelege! În ce fel se exprime pentru ca nu cumva să părăsesc lui Didi-Bu la fel cu romanele leșinate pe care le disprețuia. Se temea să primească ea lecții de viață dela Didi-Bu. Se știa vulnerabilă.

Cu Dinu cumnatul, Didi-Bu era mai prietenă pentru că îi da cadouri multe o lăsa să câștige la bridge cu care distrau în doi, pe bani. Didi mai făcea și boxă cu Dinu pentru ca să slăbească. O trântise ca pe o minge. Paul încercă și el dar era repede îngenunchiat pe evoare din care se ridica ceva praf în timpul luptei. Dacă însă Dinu punea mână mai grea pe brațul Georgetei, primea o palmă usturoasă și o epitetă la fel.

Cu Alexe firește cumnatul Dinu încerca boxă. Pentru ea avea numai o dulci, vorbea dulce, gesturi de adorare și mereu acel „ție“ accentuat, repetat cu desfătare, și care o exaspera. Ea zicea adesea „dumneata“ dar era multă de Tory. Nu se putea sustrage de tutuiala familiară.

Dinu nu avea cu el automobilul reținut de părinți, dar organiza zilnic plimbări spre zăvoiu, cu cel mai frumos landulet de piață din Galați. Alexe era bucuroasă de acele curse în aerul viu care o ținea într'un fel de amețeală psihică. Dinu îi promitea un landulet și un fel pentru ea singură când vor cumpăra pentru ei un Citroën și Tory confirmă aceste povești de care Alexe surâdea moțional.

Dacă cumva Alexe într'o zi nu vroia să participe la plimbare, Dinu hotărâra susținut de Tory, că nu se mai plimbanimeni.

Acel admirator neașteptat părea înadins pentru a o compensa. Alexe se gândea cu jale la astfel de compensații. Acel Dinu care trecuse dela alitarea mamei lui la aceea a lui Tory. Acel tânăr atlet care era „de profesie soț“ — cum zicea d-rul Paulică — nu avea totuși sentimente de rudenie chiar așa de curate și acest băiat naiv părea a nu se teme de oarecare simțiri nu tot mai limpezi.

Într'o seară pe când toți țipau, cântau și Tory încerca lui Didi-Bu un jersey nou, Dinu declarase lui Alexe că el o iubește de mult încă dela Paris — fără să o cunoască — că avea o rochie gris când mergea la cursuri Rue Vivienne; că are colecționate toate afișele toate criticile și fotografiile ei, că el cel care i-a trimis la Viena un coș de trandafiri roșii pe lângă jerba aleasă de Tory; că acum în urmă venea aproape

iecare seară la balcon să o aplaude,
se însurase cu Tory cu speranța de a
cunoaște...

Alexe strâmtorată de acele mărturi-
făcute cu tonul acela al lui copilă-
nu știuse care a atitudinea ce se ia
familie în astfel de cazuri. Surâse
strâns și exclamă glumeț: Ce adm.
r al teatrului! Ce cumnat galant! —
și fel ca să nu aibă cu el nici o comi-
tate și Tory să audă.

Tory surâse aprobativ de departe.
tă deci că Alexe era silită să asculte
el de cuvinte! Se simțea umilită
plit! Ea care era așa de departe de
și de toate până deunăzi! Ea până
care nu ajungea nimic și nimeni!
a era familie!

și nu avea o cunoștință prea vie
găturilor de familie nu putea suferi
el de amalgamuri. Micile manopere
lui Dinu nu îi dau nici gustul nici
area păcatului pe care îl simt feme-
care se complac ca și cele care se
ie în astfel de situații. La Alexe era
ee, rece și încadrată în refuz. Fără
asta chiar! Ce putea avea ea de fa-
Dinu sau cu alții? Nimic cu nimeni!...
tru ce?... Da, pentru ce?... și dis-
tul pentru acel tânăr frumușel și voi-
simțirea aceea de umilire, de ce?...
unde atâta îngâmfare!... Căută în
tea ei înlemnită un chip, ca și unul
de lemn, care nu-i explica nimic. In-
tă să argumenteze! Ori pe cine ar
instiț cu atenția ei era demn de
te. Nu era oare tot așa cu favoarea
șărilor pentru femei. Decădeau ei
odată?... și celalt parcă cine era?
a cine era?... Cine?

ar argumentele ei se adresau cuiva
nu se putea convinge: ei singure.
nici în veneau în minte vorbe de o-
pentru ea, pentru cellalt, dar fără
tă, vorbe de lemn ca și ea. Revolte
te care în sufletul ei uscat se aprin-
u ca iasca apoi fumegau.

canța înainta. Incepu a fi îngrijată.
oua zi era revelionul. Ce repede so-
! În dimineața aceea Didi-Bu făcu
ecte pentru micile ei cadouri. Așa
în familie se obișnuiau cadouri. Va
ui să se conforme. Își numără din nou
urul. Era mic, foarte mic. Desigur
bani mulți de luat dela tatăl ei.
entul înapoi pe atâta timp! Dar nu
ea mare reazăm pe acești bani. Nu îi
obține sau nu îi va cere.

a decis că va ieși în oraș cu Didi-Bu
ru târguiești. Fetița îi dete un con-
prețios arătându-și ideile și prefe-
ele. Ii rămase Alexei, o singură hâr-
albastră, pală, în poșeta ei mare de
ochin negru încadrată cu argint, po-
dela Viena.

ncă dela șase Didi-Bu nerăbdătoare,
micile ei daruri pentru a provoca
ibuirea. Fu o orgie de cutiufe și de
ii subțiri. Dinu se distinsese în spe-
Darul Alexei era de o valoare exat-
tă doar nu-l putea refuza. Cumnatul
a toată osteneala ca să-i ridice ac-
le.

di-Bu ținea recordul. Avea două se-
e cadouri: una de glumă — păpuși,
ii, jucării — pentru ca să i se pro-
că nu are drept la flirt și la mări-
— și cealaltă serioasă. În ce privește
Didi, „papa” fusese generos. Ii ofe-
o mică bijuterie.

a urma)

HORTENSIA P.-BENGESCU

Pagini străine din trecutul țării

Glose la răpirea Bucovinei (1775-1777)

Diplomația abilă și oportunistă a lui
Kaunitz, Ministrul Mariei Tereza, obține,
prin tratatul din 4 Mai 1775, pentru îm-
părăția habsburgică, cedarea, din partea
Sultanului, a provinciei din nordul Mol-
dovei, Bucovina.

Fidelă devizei sale utilitare: „Tu, Aus-
tria felix, nube”, Monarhia își apropie, și
de data aceasta, un petec din pământul
vecinilor, pentru a mai potoli puțin foa-
mea vulturului său bicefal.

Cum e reflectat evenimentul acesta de
gazetele și puținele publicații periodice
ale epocii? Presa propriu zisă de opinii,
nu există; ziarele, cea mai mare parte
bi sau trisăptămânale, înregistrează fără
să le comenteze scrisorile pe care le trimi-
tă corespondenții lor din cele câteva
centre mai importante ale Europei, și
cari, date fiind mijloacele de comunica-
ție ale vremii, ajung, în sezonul ploilor
sau al zăpezilor, cu foarte mari întâr-
zieri la destinație.

Publicul, în Occident, comentează eve-
nimentele zilei, afișate la faimosul Café du
Lloyd, la Londra — un fel de agenție
Havas a timpului — și la Café Foy, la
Paris, sub colonada dela Palais Royal,
devenit celebru în epoca Revoluției, a Te-
roarei și a Directoratului.

Vom spieui din câteva gazete ale Occi-
dentului ecouri răzlețe ale acestei dez-
membrări a Moldovei, mai toate oglinda
fidelă a știrilor pe cari le împrăștie Viena,
după un filtraj riguros, și conforme inte-
reselor guvernului împărătesc.

„Courrier d'Avignon” continuatorul lui
„Journal de Monaco”, desființat după
anexarea principatului la regatul francez,
un inkuartu bi-săptămânal, aduce, în nu-
mărul său de Vineri, 7 Iulie 1775, două
luni după cesiunea oficială a Bucovinei
primele știri referitoare la soarta noului
ducat austriac: (Scrisoare din Viena, 10
Iunie):

„Ailam din sursoți venite dela Constanti-
nopol, că diferendul între Curtea noastră și
Poartă, cu privire la delimitarea frontierelor
celor două Imperii, s'a terminat în mod fericit.

„După conferința Internunțului nostru cu pri-
mul-interpret al Înălțimei Sale, s'a decis că dis-
trictul Bucchovina ne va aparține pe veci.

„Avantajul principal pe care această cesiune
ni-l procură, este comunicația liberă și deschisă
cu Transilvania și Galiția.

„Tara în a cărei posesiune vom intra în cu-
rând constă numai în munți și deșerturi, dar
ne procură un centru favorabil pentru caranti-
nă, și pune capăt deselor hărțuiri între supușii
celor două Curți, survenit mai ales din cauza
inșurșurilor limitrofe.

„Ambele Împărății fac pregătiri pentru
a trimite Comisarii în Moldova, ca să hotărâs-
că liniile de democrație”.

La rândul său, Linguet, avocatul cer-
bru și polemistul vehement, Rochefort al
veacului XVIII, care tratează cu o inde-
pendență de limbaj necunoscută până la
el marile probleme cari agită lumea, care
dărâmă cu o virtuozitate subtilă și feroce
reputațiile false ale contemporanilor, exi-
lat, rând pe rând la Londra, Bruxelles și
Anvers, apologist al asasinatului lui Gri-
gore Ghica, domnul Moldovei, păstrează,
de data aceasta, o atitudine obiectivă față
de evenimentele din răsăritul Europei.

Revista sa, „Journal de Politique et de
Litterature”, un periodic mensual, tipărit
la Bruxelles, din care vom extrage, în
cursul lucrării de față, numeroase infor-
mații, tomul II, din 25 Iulie 1775, pag.

353-354, publică o scrisoare din Viena, din
26 Iunie:

„Cesiunea făcută deunăzi de Poartă, Curții
noastre, adaugă, în această parte, Imperiului, o
întindere de pământ vastă ca Lombardia aus-
triacă.

„E adevărat, însă, că acest pământ e necul-
tivat, acoperit de păduri și munți.

„El nu era de nici un folos (?) Curței cte-
mane, dar a noastră îl va popula, îl va desțe-
leni și-l va fertiliza.

„Această cesiune, făcută fără nici o restric-
ție din partea Porței, îi va fi totuși profitabilă.
Împăratul nostru îi cedează Orșova, pe care pa-
cea dela Belgrad i-o acordase și-i oferă toate
garanțiile cu putință, în ce privește zonele li-
mitrofe ale acestui punct important.

„Comisarii ambelor Puteri vor lua în curând
contact, pentru a regula limitele respective,
cari vor evita orice contestații pe viitor”.

Or, după cum vom vedea, problema deli-
mitării granițelor era mult mai spinoasă
decât și-o închipuiseră diplomații celor
două „mpărății vecine... Un ziar londonez
ne informează, sub o formă satirică ce nu
exclde aluzii de ordin politic, că 4 luni
după semnarea tratatului de cesiune, Bu-
covina era încă un fel de „no man's land”.

Iată notița ce găsim în suplimentul lu-
nar al lui „Public Advertiser” din Londra,
din 15 Octombrie 1775:

„Se știe, că în urma tratatului din Mai, acest
an, Poarta a cedat Curții din Viena, regiunea
din nordul Moldovei, numită Buchovina. Această
cesiune este oare o comedie sau un fapt îm-
plinit, când scriu aceste rânduri?

„Un compatriot al nostru, reîntors de curând
dintr'o călătorie la locurile sfinte, și însărcinat
cu o misiune particulară pentru un prelat la
Lemberg, a luat drumul prin Moldova, ca de-a-
colo, prin Czernowich, să ajungă la destinație.

„Acest oraș era ocupat, în Iulie, de autori-
tăți în legătură pe de-o parte cu Pașa din Ben-
der, pe de alta cu rezidentul Imperial din Lem-
berg. Compatriotul nostru a pierdut aproape
20 de zile pentru a obține scrisorile necesare
la continuarea călătoriei.

„Cu mijloacele de comunicație primitive din
aceste regiuni, lipsit de orice agrement al vie-
ții din Occident, numai frumusețile naturale
ale acestui ținut, pe cari a putut să le con-
templeze, i-au mai îndulcit intrucâtva exilul
involuntar”.

Tergiversările Comisarului turcesc erau
dictate de la Constantinopol?... Turcia
pera să recâștige provincia cedată, prin
jocul împrejurărilor cari se anunțau favo-
rabile intențiilor sale? Aceasta ar reeș-
din rândurile următoare, publicate de
„Deutsche Frankfurter Zeitung” din 8 No-
embrie 1775:

„O scrisoare din Constantinopol anunță ple-
carea Prințului Repnin, ambasadorul Rusiei, la
București și Iași. Circulă zvonul că această
călătorie în capitala Moldovei ar fi în legătură
cu rectificările de frontieră în regiunea cedată
Austriei de către Poartă în cursul primăverii
trecute”.

Știrile pe cari gazetele le conțin mai
fărziu coroborează zvonul unei alianțe
ruso-turcești, cari ar permite acestei din
urmă Puteri să dea o lovitură de Stylu
în tratatul din Mai. Aceasta ar fi, pare-se,
cauza interminabilelor proceduri ale deli-
mitării granițelor.

Iată, în adevăr, scrisoarea din Viena,
„Journal de Politique” al lui Linguet, dir-
din 10 Noembrie 1775, pe care o citim în
5 Decembrie 1775, pagina 416:

„Se așteaptă aici reîntoarcerea în curând a Domnului de Jenitch, trimis în calitate de comisar imperial în Moldova, pentru demarcarea frontierelor.

„Se pare că această afacere nu se va termina nici așa de curând, nici cu atâta ușurință după cum se crezuse la început. Dificultățile pe cari le întâmpinăm, nu se prevăzuseră. Se asigură chiar că cele mai mari obstacole nu vin din partea Porței.

„O altă Putere, după cât se zice, n'ar vedea cu ochi buni întinderea dominației austriace în această parte a imperiului, nu atât pentru interesele Austriei, cât mai ales cu privire la barierele pe cari monarhia ar putea opune pretențiilor ce se crede că ea le nutrește și pe cari împrejurări favorabile i-ar permite să le manifesteze”.

Un eon al acestor știri îl redă „Courrier d'Avignon” din 8 Decembrie 1775, no. 46, în scrisoarea din Viena, din 3 Noiembrie.

„Comisarii imperiali trimiși în Moldova pentru a trata cu delegații Sultanului, cu privire la limitele Statelor respective, n'au putut cădea de acord asupra acestei chestiuni importante și sunt pe cale să se reîntoarcă în Capitală. Curtea noastră insistă foarte mult ca Poarta să-i cedeze Belgradul și câteva puncte între Nistru și Prut; dar comisarii otomani au răspuns că ei n'au nici o putere de a face cesiuni”.

Timp de 8 luni nu vom găsi nici un rând referitor la această chestiune a delimitării granițelor austro-turcești. Documentele diplomatice privitoare la problemele delicate ale Conferențelor Comisariilor nu vor fi comunicate presei; poliția vieneză pe de o parte, autoritățile de frontieră pe de alta, vor veghia cu strictețe la secretul desăvârșit al negocierilor.

În fine, în August următor, 1776, jurnalul lui Linguet „Journal de Politique et Littérature” de la Bruxelles, pag. 424 conține câteva rânduri scrise din Viena, la 12 Iulie :

„Se pare că afacerea demarcării frontierelor Imperiului nostru și ale Imperiului Otoman e în fine aranjată. Baronul de Thugut, Ministrul Majestăților Lor Imperiale la Poartă, a trimis Curții noastre convențiile hotărâte de comisarii respectivi ai celor două Puteri. Se asigură că ele vor fi aprobate de Majestățile Lor Imperiale, de oarece Impăratul Austriei va câștiga provincia Bucovina, ce i se contestase”.

În numărul următor, Septembre 1776, același periodic publică la pag. 538-539 o scrisoare din Viena, din 29 Iulie :

„Afacerea delimitării frontierelor în nordul Moldovei, e terminată. Turcii au consimțit să pună bariere pentru a distinge limitele celor două împărății. Ele vor fi stabilite pe o linie începând de la Cziernejojice până la Kom-pul Kula (sic). Vor fi înglobate în această zonă Saczawa (sic) și districtul său. Actualmente Prutul servă de limită între cele două Puteri.

„Valahii, cari locuiau partea cedată Casei Austriei, vor s'o părăsiască pentru a se retrage în vastele deșerturi ale Oczakow-ului, unde erau altă dată Tătarii Buceagului. În acest scop a picat din Bender un Capigi-Bașa pentru a se pune în fruntea lor și a-i conduce la locul unde trebuie să se fixeze.

„Generalul-conte Siskowicz, comandantul trupelor imperiale la Leopold, e însărcinat să viziteze noile posesiuni ale Casei Austriei și să primiască jurământul de credință al locuitorilor”.

În numărul pe Octombrie, aceiași publicație, dă la pagina 225, câteva informații statistice și economice asupra noului ducat austriac :

„Districtul Bucovinei cuprinde o pădure întinsă și numeroase mine, cari întrec în bogă-

ție pe cele ale Transilvaniei. Întinderea sa e de 22 mîle în lungime și 16 în lățime. Baronul Spleny e numit regent al acestei provincii”.

Periodicul anual, „Storia dell'anno”, publicat la Venezia, în volumul pe anul 1778, Cartea III, pag. 211-212, rezumând evenimentele din cursul anului expirat, reproduce, după diferite scrisori din Viena pe cari le-am citat și le vom mai cita, date istorice, statistice și politice asupra Bucovinei. Aminteste de campania lui Stefan Cel Mare contra Polonilor, de la Codrii Cosminului, de serbările din toamna lui 1777 de la Cernăuți, pentru consfințirea actului de cesiune, etc.

Interesante sunt documentele pe cari publică la Linguet „Journal de Politique et de Littérature” din Bruxelles le conține în no. din 25 Ianuarie 1778, trimise, sub formă de scrisoare, la 30 Decembrie 1777, de un amic personal din Hamburg :

„Poarta, cedând Austriei, Bucovina, a sacrificat numai dorinței de a păstra pacea. Pădurea, sau mai bine zis districtul Bucovinei sau Buchreina, udată altă dată de sângele polonez, și care se mărginește cu Transilvania la apus, cu regatele Galiciei și Lodomeriei la nord-vest și nord, forma altă dată o parte foarte întinsă a Transilvaniei. Stefan cel Mare o reuși la Moldova. Acum câțiva ani, Austria, pretextând că are asupra-i drepturi vechi, o revendică, intră în posesiunea-i și obține să i se cedeze în perpetuitate proprietatea de către Poartă. Bucovina nu-i decât la 3/4 de leghe de Hotin, destul de aproape pentru a o pri incursiunile Turcilor.

„Hospodarul (Gh'ca) n'a voit să consimtă la cesiunea acestei regiuni de către Turci, dar, cu toată opunerea lui, actul de cesiune fu consumat la 11 Octombrie trecut, și generalul St. Pleny (sic) primi în numele Curții de la Viena, omagiul și jurământul de fidelitate ale acestui popor”.

În tot cursul anului 1777 gazetele și revistele nu mai conțin nici o singură linie cu privire la deslippingea Bucovinei din trupul țării.

Consfințirea solemnă a raptului din 1775, organizată de guvernul imperial cu o artă magistrală, menită să arate Europei că fatalitățile etnice pot să se acorde cu cele politice, când se procură vulgului „panem et circenses”, avu loc în Octombrie 1777, în aceeași lună în care la Iași, capitalului Grigore Ghica, detestat de Imperiali, cădea sub cușitul Capigiului de la Bender.

Regisorul serbării dintre culise, va anunța Europei, printr'o serie de scrisori-Clisee răspândite de Oficiul relațiilor externe de la Viena, că populațiile noului ducat înaltă sîre cer imnuri de mulțumire și știe să aprecieze avantajile imense pe cari le-o aduce noua stăpânire, rășnăndu-l cu belșug banurile pămîntești și luminile progresului.

Vom reproduce una din aceste scrisori-tip, aceea publicată de „Journal historique et politique des principaux événements” din Geneva, în no. 34, din 10 Decembrie 1777, data din Viena, din 12 Noiembrie același an :

„Districtul Bucovinei din Moldova, fiind reunit domeniilor Majestăților Lor Imperiale și Regale, noii vasali au deus la 12 ale lunii trecute (Octombrie), în orașul Czarnowe (sic), jurământul de credință în mâinile Baronului de Spleny, care-l primi așezat sub baldachin măreț, în fața portretelor acestor augusti suverani. Această ceremonie, a cărei noutate atrăsese un mare număr de spectatori și cea mai mare parte din nobleța Poloniei și a Transilvaniei, se făcu cu pompa cea mai solemnă.

„După ce șeful nobleței citi formula jurământului, și după ce nobilii (boerii), poporul

Limpezimi *)

Din deal, la crucea drumului de-ajă
Când umbrele se fac mai lungi —
La gârla liniștită de cobori,
Își cântă roata unei mori.

Dintre arinii verzi n'o vezi de fel,
Dar murmurul încetinel
De ape limpezi legănat'e n scoc
Te va urma din loc în loc..

Și tremurul cel proaspăt de arini
Senini ca râul de senin,
În pieptul tău de-acuma va cânta
Așa cum bate inima.

ION PILLA

1) Din volumul cu același titlu, care apare la primăvară.

și chiar popii (preoții) de rit grec îl depușă să celebrez un Te-Deum. La finele acestuia s'a dat un banchet splendid, servit cu o somptuozitate și gust în diferite piețe și împodobite, unde se ridicaseră 27 de mese de 26 tacâmuri fiecare.

„În bubuitul tunurilor s'a băut în sănă Majestăților Lor.

„Seara s'a aruncat populației 2000 de flori și s'au distribuit 6 boi fripți și preparate diferite chipuri, precum și o mare cantitate de păsări. În diferite cartiere, fântâni de curgeau fără încetare.

„Serbarea s'a terminat printr'un foc de artificii și prin o iluminatie generală, care năvăli la 5000 de lampioane, cari împodobeau fațada locuinței Baronului de Spleny, rășnănd o lumină orbitoare, în tot cursul nopții

Aceiași scrisoare, cu mici variante, dată tot din Viena, însă din 20 Noembrie, figurează în jurnalul lui Linguet, 15 Decembrie 1777, pagina 447, în „Courrier d'Avignon” din 16 Decembrie; în „Zette d'Utrecht” din 20 ale aceleiași luni în „Gazette de la Haye” din 22 Decembrie etc.

Când se aduse la cunoștința Majestăților Tereza rezultatul fericit al serbărilor, omagiul și credința din noul teritoriu corporat în al 35-lea an al glorioasei domnii, împărăteasa vărsă una din acele lacrimi de bucurie pe cari le ținea în rezervă pentru momente solemne..

La fiecare nou mărgăritar cu care împodobia coroana habsburgică. Majestățile Sa vărsă una din aceste neferite lacrimi: în 1772 la anexarea Galiciei 1775, la „câștigarea” Lodomeriei; Cu gret fusese nevoită să rețină lacrima care, în 1771, se pregătia s'o verse la pierrea completă și definitivă a Oltei pe care, însă, Sultanul avusese înleag să i-o refuze.

Această simfonie de lacrimi politice spirase lui Frederic cel Mare al Prusiei cunoscuta frază de un umor pitoresc inciziv la adresa Impărătesei Austriei

„Elle pleurait toujours.... et pleure toujours”.

LEON BAIDAR

Paris, Septembrie 1926.

Mic Tratat de estetică literară

SAU
Lumea văzută estetic

3

CE NU ESTE FENOMENUL ESTETIC ?

Când s'a putut face o închisoare din nba vorbită și scrisă, pentru „gândul” re o întrebuițează, cât de ușor s'au scris artei literare juguri, mai totdeauna mascate și răsplătite cu premii academice, cu onoruri publice!...

a) **Artistul „sănătos” în concepții.**
Trista pățanie a foiletonistului **Max Nordau**, medic de meserie, care la finele acului trecut a scris o carte asupra erizației „fin de siècle” intitulată „Degerare”, din punct de vedere al „sănătății”, n'a compromis definitiv acest g. Încă se mai află judecători și pretori de artă care caută „sănătate” — impun acest criteriu printr'o clasificare și erarizare adecuată — în arta erară.

Max Nordau fusese logic — el era medic. Nici un medic n'ar putea susține opera literară a unui degenerat e sănătoasă! Cercetări asupra simptomelor caracteristicilor fizice ale artiștilor, a putut face amănunțit; dar a întreprins cu multă ingeniozitate tot ce ia anatomic și biografic cu privire la Irlaine, Tolstoi, Wagner, Maeterlinck, Ietzsche — și alți „degenerați”.

Era însă atât de evident că cei mai de amă artiști nu se bucurau în deosebire o sănătate prea robustă și ei n'ar fi știut niciodată comparația cu anatomia și fiziologia unui profesor universitar, bunăoară, că principiul medical

lui Nordau a suferit de atunci oare ori îndreptări... „Sănătatea” se raportează azi numai la elementul sufleteș al artistului și erarizarea operelor de artă se face luându-se de bază această mătate... metafizică. Scriitorul ca om, creator al celui suflet creator, n'are ci o însemnătate. Tot jocul, hotărâtor și multe privințe, între trup și suflet, e sat în seama științelor oculte. Că scriitorul își încheie viața într'un ospiciu, într'un bordel sau pe pragul unei măsuri, acest fapt nu spune nimic medicului literar. Opera de artă se desface creatorului ei, ca părul, unghiile sau ucoasele, cu extraordinara însușire că n'are de niciuna din suferințele talui. Acest fel de a judeca se împodosește apoi cu însușirea de a se putea umi „obiectivă” — căci nu ține seama de autor!). Metoda are și avantajul că n'are se încercă în biografie, uneori penilă, alteori cu nepuință de stabilit în e are ea mai ascuns, mai individual și eci mai prețios.

Am căutat temelul sistemului critic medical și ne-am întrebat: Ce înseamnă **sănătos**? Trupește, toți oameni sunt

1) În literatură română, d. **M. Dragomirescu** este tipul reprezentativ al acestui soi de critici literari. Despre **M. Eminescu** a scris următoarele: „Memoria lui Eminescu s'a rămâe pură și lăminoașă, așa cum se resfrânge din opera lui poetică, iar nu din viața lui atât de aventuroasă și neegală”. Această viață a lui minescu „în definitiv ar trebui să ne e indiferentă”, etc. (În „Noua Revistă omână” din 15 Iunie 1914).

mai mult sau mai puțin bolnavi, niciunul nefiind organizat și nefuncționând după un tipar ideal stabilit de vre-o facultate de medicină; oamenii trăesc în virtutea unui compromis între organe pe de-o parte, între organe și lumea împrejmuitoare, pe de altă parte.

Cum o fi sănătatea pentru suflet?
Psihologia, care e o știință miraculoasă întrucât nu numai că studiază elementele și procesele sufletești, dar are virtutea să și creeze stări de suflet! a stabilit definitiv că sufletul omului e alcătuit din trei funcții capitale: voință, inteligență și simțire. Omul simte prin cele cinci simțuri, înțelege prin creier și realizează prin mușchi. 2) Orice atrofie sau hipertrofie în cele trei organe sufletești constituie o maladie. Operile de artă, oricât ar părea de originale, care ar crea tipuri cu organe sufletești atrofiatate, vor fi socotite bolnave și clasate într'o rubrică inferioară. Creatorul unor astfel de opere nu e valabil, oricât ar fi de original, iar asemenea lucrări nu vor fi niciodată creații de primul rang. 3)

Ori care ar fi valoarea didactică a unui asemenea sistem de judecată artistică — întrucât menține echilibrul fiziologic al elevilor de liceu, al studenților și studențelor din primul an de litere, aplecați din diferite exacerbații glandulare la hipertrofii, excese și perversiuni — arta literară nu-l poate adopta în niciunul din fețele lui.

El nu poate fi nici măcar combătut: simpla lui expunere te silește să tei totul glumeț cu riscul de a compromite stilul științific. Adoptând sistemul medical în estetică tei poziția cea mai falsă față de însuși fenomenul creației, care e un fenomen plin de „maladii”, atrofii, hipertrofii, excitații, anestezii, alianțe și inverții psihice — fapt la îndemână și controlul celui mai umil scriitor sau cititor.

Scriitorul nou, original e totdeauna „bolnav” față de scriitorii precedenți și fără o descomunere, o disociere nouă și o nouă îmbinare a elementelor sufletești sau a mijloacelor de expresie, nici nu se poate concepe viața fenomenului estetic, care e contrariul fenomenului normal și deci sănătos, al repetiției. Toate școlile noi literare au fost, la apari-

2) Astfel de critici psihologice nu bagă de seamă că se desființează pe sineși când pun în fruntea vieții nu re omul de simțire sau inteligență, ci pe omul de voință care subordonează pe ceilalți doi — precum în viața „sănătoasă” se și întâmplă!...

3) D. M. Dragomirescu a socotit pe „Hamlet”, erou bolnav, inferior piesei „Romeo și Julieta”. — operă „sănătoasă” — până ce d. I. Botez a dovedit că Hamlet, primul shakespearian e un om de energie sănătosă. D. Dragomirescu a ridicat deci și viesa Hamlet la rangul de carodoperă. În ce privește re Don Quijote d. Dragomirescu a dovedit, printr'o diabolică interpretare psihologică adevărul că Don Quijote e un erou perfect sănătos!

ția lor, învinuite că sunt „bolnave”, când de fapt ele nu făceau decât să înnoiască arta literară.

...Ce creer pândit din toate părțile de fantome și alarmat în fiecare clipă de un sistem nervos cu soneriile capricioase a putut confunda voluptatea ordinii artistice a noiei creații cu voluptatea ordinii de funcționare a intestinelor? Și care neam e atât de lipsit de sâuitate încât, speriat de jocurile spiritului, superior naturii, să accepte un sistem artistic mecanizat la trei funcții sufletești, ca un ciasornic ordinar cu trei roate — eliminând pentru totdeauna orice posibilitate de creație vie, miraculoasă, absurdă și originală?...

b) Psihologismul.

Psihologismul, care face ravagii în publicul cetitor, e în bună parte o consecință a sistemului critic medical.

Nu ne vom ocupa de romanul senzational care furdece și se adresează unei psihologii elementare. Aci intră în joc nu numai surpriza sau frica animală ci ci acele false sentimente pe care le creează în cititorii naivi zialele educația insuficientă, primele cărți. Falsele sentimente, după desmînțirile victiei nu pier din sufletul oamenilor; ele rămân ca niște coarde literare, pentru a răsuma mai departe în zilele de poezie. (Aven astfel în societate lucrători pricepuți în „le savoir-vivre” al prinților și marchizilor, doamne din cea mai nobilă spită, experte în gesturile, danjurile și cânteccele apașului parizian).

Se înțelege de la sine că prin psihologism, nu vom să osândim tendința de aprofundare psihologică, de disociere a sentimentelor „simple”, atât de firească marilor scriitori. Cu această adâncire și descompunere, scriitorul își înfățișează chipul său cel mai personal, prin care se autentifică în lumea creației artistice. Trebuie osândită însă cu toată energia — căci prin înfățișarea-i savantă și limbajul tehnic riscă să falsifice esența simțământului estetic și să-l abată pe tărâmurii cu totul străine — tendința atător critici literari care vor să vadă în psihologismul scriitorului (care e altceva decât psihologia lui) însuși caracteristica sa artistică.

Psihologismul pare să fie boala cea mai răspândită azi în lumea literară și parazitul ei a infectat creerii cei mai robuști. Cititori și cititoare nu caută în operele literare decât confirmarea propriilor senzații și căzând în extaz sunt gata să fie la căpătâi nopți întregi, opere literare fără valoare în care se află un joc de suflet recunoscut. În societățile de literatură, în saloanele particulare unde se practică pe o scară mai mult sau mai puțin întinsă sportul-literar, membrii și musafirii se dedau la nesfârșite discuții în jurul psihologiei eroilor literari, combătând, apărând, comparând, amendând și complectând anumite trăsături sufletești. Și cum psihologia, chiar pentru specialiști, este încă o știință la începuturile ei, abia desfăcându-se de alte științe fără ajutorul cărora ar cădea în neant, discuțiile psihologice pe teme literare iau înfățișarea și au prețul discuțiilor între filosofi asupra elementelor naturii, înainte de apariția lui Lavoisier, sau prețul discuțiilor astronomice între astrologi înainte de apariția lui Copernic. 4)

4) E interesant din acest punct de vedere Institutul de literatură, sub președenția d-lui **M. Dragomirescu**, unde tinere și tinere studente se dedau la adevărate orgii de „psihologie” literară, socotind că cercetează arta literară.

Taină de toamnă

Un somn rece mi-a măhnit pleoapele
noaptea 'ntreagă
și un vânt, nălbit de lună
smulgea șoselei suspine
de colb blând.

De aur trecea cântând de toamnă
o vară de inimi
gonite, căzute, trecute...
Un asin cu glas de vremuri duse
chema depărtările goale.

Plâns van s'a 'năbușit în luncă :
ii sunt tainele de pătruns
cu ochiul
s'au pierdut întrebările
fără de răspuns,
ostroavele au secat
cu frunzele lăcrimate.
Greerii și-au strâns
cântările pe inimă,
Cărările s'au întins mai line
spre lună, printre frunze.

Pe luciul înalt și pal
iernează cirezile de nourii.
Un ulm mai desnădăjduit
și-a strecurat brațele goale
printre stele, peste lună
prin vânt, în noapte.

O, la singurătatea mea
nu s'a mai părăsit nimeni
și mâinile-mi se odihnesc
într'un pustiu de mâini plecate...
Cu ochii închiși je jumătate
mi s'a părut ceva.

FLORICA MUMUIANU

La noi, d. G. Ibrăileanu, reprezentantul criticii literare în mișcarea poporanistă, fiind acuzat că ochiul său literar a avut vederea scurtă și că timp de aproape un sfert de veac, încurajând și provocând mai mult literatură țărănistă, a falsificat adesea unele talente, a supra-prețuit altele și n'a văzut — sau a văzut și a combătut — una din cele mai vii mlădițe ale poeziei românești — numită pe rând „simbolistă”, „trăznită”, „nouă” — a răspuns prin două argumente: Literatura poporanistă (din viața de țară a autorilor, cât mai apropiați de sate ca obârșie) — e singura literatură originală românească, întrucât reprezintă caracterul etnic curat al poporului român. În al doilea rând, atitudinea estetică nu numai că nu este incompatibilă cu simpatia pentru țărani, dar este condiționată de această simpatie, căci țăraniul este singurul român care nu poate fi ridicol. „Arătați-mi în țara noastră, argumentează d. Ibrăileanu, ce alt element ar putea admira un intelectual estetic? Noblețea? Dar aceasta e în plină disoluție. Burghezia? Dar lăsând la o parte principiile teoretice asupra urăteniei claselor mijlocii, e, adică, mai estetic „nea Ghiță” dela Obor, sălbatic și trivial, decât un Moș Gheorghe oarecare, potolită, înțelept și plin de o fină ironie?”

Mai limpede nu se pot vedea suferințele psihologismului, decât în rândurile citate! D. G. Ibrăileanu confundă, bolnav de psihologism, atitudinea proprie și originală a creatorului de artă cu însușirile sufletești ale eroilor din timpul

5) Viața Românească” Nr. 1/925.

vieței, ca și cum menirea artistului ar fi să copieze peisagiile socotite „frumoase”, să laude sau să redea numai sentimentele zise „nobile” și să admire neapărat, dacă e estetic, „ironia” potolită a lui Moș Gheorghe! Dar însăși literatura română, atât de tânără și pusă la toate corvezile, ne dă o pildă strălucită împotriva psihologismului: „Nea Ghiță” creat de marele artist al artei literare care a fost I. L. Caragiale, „Nea Ghiță” așa „sălbatic și trivial” cum îl știm, e mai estetic decât „Moș Gheorghe..” la Expoziție, bunăoară de un oarecare Popescu, poporanist, publicat de d. G. Ibrăileanu în numere întregi din „Viața Românească”!

E drept că d. Ibrăileanu recunoaște numai decât cu părere de rău: „Regretăm că la un popor de țărani s'a produs atât de puțină literatură adevărată cu subiect de viață țărănească” — dar d. Ibrăileanu va rămâne uimit și neincrezător când îi vom arăta cauza profundă a acestui fenomen întristător: **spiritul critic poporanist**, care din psihologism și uneori cu o pronunțată coloratură etnică, a subliniat, provocat, încurajat și publicat aproape două decenii o uriașă cantitate de „literatură” poporanistă cu atitudine „simpatică”.

În literatura franceză succesul rapid al scrierilor marelui romancier Marcel Proust, se datorește cu siguranță psihologismului, atât de simpatic criticilor literari, care găsesse aci minunat prilej de vorbă lungă și doctă. Marcel Proust, e sigur, a înnoit introspecțiunea prin minuțiozitatea însușirii de analist și prin prodigioasa lui memorie. E o eroare psihologistă însă a crede că valoarea estetică a lui Marcel Proust stă în experiențele și descoperirile lui psihologice. Pentru arta literară aceste „adevăruri” — chiar dacă ar fi și adevăruri științifice, adică s'ar putea verifica, și pe alți indivizi, nu numai pe eroii speciali ai romancierului francez — au o valoare relativă, și a nume relativă la farmecul și originalitatea literară proprie a scriitorului. Prin această circumscriere a valorii lui Marcel Proust, nu voim să-l micșorăm; punându-l, din potrivă, pe acest teren — terenul artei literare încare scriitorul s'a manifestat — și nu pe teren științific — unde nu știm dacă scriitorul a avut vreodată gândul să lucreze — redăm lui Marcel Proust toată originalitatea, puterea și savoaarea proprie, pe care nu i-o vor mai putea răpi nici experiențele viitoare științifico-psihologice care l'ar desmînji sau depăși, nici forma cu totul anti-științifică, a scrierilor sale. 1)

1) Bolnav de psihologism s'a dovedit a fi și un scriitor profund original, dramaturgul Luigi Pirandello, când, la Milano, a anunțat că stă la dispoziția publicului, înainte de ridicarea cortinei, pentru o discuție contradictorie care ar lămuri „adevărurile” teoriei cunoștinții din operele sale teatrale.

Cele spuse cu privire la psihologism, se referă și la istorism sau scientism, ale căror ravagii sunt azi mai mici, întrucât s'a admis de mult în opera de artă inconsecvența istorică, iar romanul științific trece foarte curând în rândul lucrărilor de vulgarizare, știința dovedindu-se totdeauna mai plină de fantazie decât cel mai îndrăzneț romancier științific.

(urmează)

F. ADERCA

6) Asupra primului argument adus de d. Ibrăileanu — argument care e numai o confuzie între etnic și estetic — vom reveni într'un capitol anume.

Gilbert Stuart, marele pictor, întâlni într'o zi o doamnă la Boston care-i spusese:

— Am văzut de curând autoportret d-tale, domnule Stuart și l'am sărutat, încă îți seamănă atât de bine.

— Da?... Atunci desigur că și portretul v'a sărutat? întrebă pictorul.

— Nu răspunde doamna.

— Atunci nu-mi seamănă de loc, răspunse surâzând pictorul.

*
Frideric cel mare vizita în anul 1804 școala de limbă latină din Klosterberg. Cuvântarea de bun sosie rostită de directorul școlii fu atât de lungă și de plicticoasă că regele nu-și putu ascunde sfârșit nemulțumirea sa.

— Anul trecut ai fost mai bine, zise Frideric indispus.

— Să mă ierte Maiestatea sa, îndrăznii să riposteze directorul, dar anul trecut nici n'am ținut discurs.

— Tocmai de aia! răspunse bătrânul și îi întoarse spatele.

*
Tristan Bernard pierduse trenul, și trebuia să plece în aceeași noapte la Versailles. Oprește un taximetru.

— Cât vrei până la Versailles?

— Patruzeci de franci.

— Patruzeci de franci? Ia ascultă, trădumneata în automobil și te condus eu cu douăzeci.

*
În timpul unui dejun la Anatole France, acesta ținu lui Shaw un lung discurs despre însemnătatea geniului. După ce France termină totul ce avea de spus, Shaw răspunse liniștit.

— Acestea sunt lucruri vechi pentru mine. Eu însu-mi sunt un geniu!

*
Într'o zi Shaw era invitat la o serată elegantă într'o societate londoneză.

Violonistul îngrija de muzică, care o conducea destul de proastă.

— Cum îl găsești pe violonist? întrebă gazda pe celebrul umorist englez.

— Imi amintește de Paderewski! răspunse surâzând poetul.

— Paderewski? întrebă mirată gazda. Dar Paderewski nu este violonist!

— Da nici acesta, însă, nu e violonist, replică rece Shaw.

*
Shaw era citat ca expert într'un proces literar în contra unui tânăr autor acuzat de pornografie. Apărătorul susținea în lungă pledoarie că pasagiile incriminate erau „artă” pură, iar nu pornografie.

Președintele se adresă deci expertului cu întrebarea:

— Puteți lămuri curții sensul artei?

Shaw se ridică, privi îndelung pe fiecare judecător în parte și răspunse „Nu!”.

RUD. A. KNAPP.

Dialog neverosimil

de ION CALUGARU

Expressul orient descindea din defileurile carpatine în regiunea colinei muntenești. Priveliștea cumințită se desfășura vast, distribuită în suprafețe fără curs. Trenul circula încetinit, patinând. Ascultam o discuție între doi tovarăși de compartiment : unul, strâjnit, cu ochiul albăstrit de ascetism, celălalt suplu și vesel. Pe uscătiv cred că-l chema Fedor, pe celălalt Tristan.

TRISTAN... superstițiile ideologice nu trebuiesc înălțate peste viața omului, să-l înstăpânească și să-l sugrume. Revoluțiile recente, au strivit și lesul ideilor ; vii au rămas numai oamenii. Ceiace oferă, după mine, veacul nostru spectacol singular e incendiul intoleranței, bancruta logicei ei. Desigur, pasiunile se deslănțuie neconținut, cutremurele și fluctuațiile se înregistrează pe placa istoriei, dar omul, omul care judecă și dă sentințe, e simultan spectator și actor, deaceia nu mai e ideolog.

FEDOR. Da ; da... Am asistat odată la o lectură în casa unui reputat critic.

Un fel de — știu eu ce ? — cetia ceva cenușiu, cleios și fără dimensiuni, ceva peste care atenția alergă stafie și nu se lăsa prinsă. Un retoric și o greșită situare de cuvinte ustură urechea. O frază ne-a reținut atenția : „Mintea lui... (nu îmi amintesc numele victimei eroice) se înfioră din negrul unghiilor până în negrul ochilor”. — Nu căuta originalități de astea silite, îl sfătui cu modestie criticul. Iartă-mă, maestre că sunt original ? a răspuns suficient de prompt jigodia... Îi-l închipui pe Dostoievski cerând scuze pentru originalitate !..

T. Știi cât îți prefeșe și subtilitatea și filtratul tău venin. Recunoaște însă că lovitura a dat greș. Amicul meu, omul nu e niciodată lucid când e mâhnit ! Știi bine că nu țin să difer de nimeni. Țineam tocmai — și e bine că mi-ai dat prilejul — să-ți citesc o frază miraculoasă, scrisă de un băeandru de geniu. (E dintr-o revistă de „avantgardă” — din acele publicații bârfită și ridiculizate de oamenii „sinceri”) — „Străduie-te să fii banal ! i-aș recomanda poetului mare. Goana după comun îl va feri de bizareria pururi detestabilă. (Această bizarerie care ni-l strică adesea pe Rimbaud și nu se găsește de loc în Ronsard) Dar vai de poezii fără personalitate cari mi-ar urma sfatul : ce-ar mai prețui dacă s'ar arăta nuzi !..”

Nu-ți pare admirabilă predica împotriva falsului și pozei — mai ales din gura lui Radiguet, romancier precoce și poet de avantgardă ?

F. — De loc ! Voi, occidentalii aveți expresia clară. Știți s'ascundeți lipsa de conținut într-o frază diamantin tăiată..

T. Totuși — dacă ții neapărat — la necăpătănarea ta polemică, noi vă oferim pretexte pentru profundele noastre meditații. Noi reprezentăm tipul uman ideal pe care-l imitați și tindeți să-l încarnați și voi. Urâți claritatea noastră și o vreți, disprețuiți logica noastră și vă folosiți de ea... Dar lăsând gluma la o parte, nu crezi că se cuvine după nebuna cavalcadă a originalității, nu o reînțoarcere, dar o reluare de contact cu sursele inepuizabilei banalității cotidiene...

F. Nu ! Nu cred nimic...

T. Ciudat ! Mai deunăzi îmi spuneai că te ispășește un elogi al banalității..

F. Da. Am spus. Dar cred că mult mai simplu. Aveți un fel de a umflă cuvân-

tu și a-l devaloră că devine ridicul. Am spus : numai banalitatea imprimă stilul unei epoci, dă creațiilor o continuitate în timp. O generație e consumată de incendiu lăuntric cu egală intensitate : furiă, entuziasmul și moleșeala ei au aceeași geneză. Te supui vreime ca temelă zidului. Expresia poate diferi dela însă la ins, dar ea se bizue neapărat pe câteva standarde, bun comun. Nu refuzi să te folosești de standard, cum nu refuzi să-ți porți ochii sub frunte. Numai, originalii” trăiesc în afară de epocă. Shakespeare a trăit în epoca lui ; de aceea e, poate, și azi viabil. Alții, „originalii” cu totădinănsul s'au stins.

T. Mărturisirea ta e numai pe jumătate dreaptă. Dacă vrei, în aceiace îi privește pe oameni. Nu și opera de artă”. Inspirația e ploaie de licurici ; ceiace „face” arta e voința artistică. Nu vreau să te pun în acord cu mine ; dacă vrei, să-ți fac și eu o mărturisire. Numai „occidentalii” nu's numai de suprafață. Posedă aceeași viață de subconștient vegetativ ca și „profunzii” care se complică pentru simpla plăcere de a nu recunoaște că linia dreaptă scurtează drumul...

În mintea mea, oamenii s'au așezat în tipare pe categorii subtile. Ca într'un vestiar complet am la dispoziție exemplare diverse : cameleoni și fiare tâmpite, bestii talentate și tâmpiți anodini, tâmpiți agresivi și înși fără cusur și relief. Cel mai desguștător exemplar : e maimuța posedată de perpetua isterie-modă, maimuța exasperată, de inteligență și excentrică”, posedată de oricine se preocupă de ea, un anotimp, o zi sau msi puțin. Câteodată, maimuța scânteie cu licăriri cari par flăcări peste comori încă nevăzute, câteodată bate cuvinte care sună a monedă veritabilă. Dar e fals, totul până în măduvă ! Pe an ce trece, remarc că tipul se multiplică, probabil din pricina instrucției obligatorii. Să-l vezi pe un bătrân sur care se străduie tragic să devină original, se subfiază cu grații de baletistă ! Ce să-i faci ! Să-i tragi palme ? să-l sfătuești, decent, să se cumințească ? să-l poreclești cu numele unei plante ? Păstărnac, de pildă ? M'am gândit de mult că viitorul e al colectivităților citadine, polite, trase la strung. Vom fi cu toții anonimi, anonimi ca pietrele și livezile pentru că vor fi prea multe celebrități. Vom pricepe faptele cu tact și selecția se va face după alt criteriu decât acum. Vom accepta creațiunea neiscălită ca pe o catedrală, ca pe o piramidă, ca pe o poveste cu eroismul cioplit în cuvinte, ca pe un ostrov, înălțat din valori.

Dar până la apariția tipului, meșter anonim, omului număr, maimuța fițărîtă mă desguștă..

F. Dar Insul tău e puțin periculos, puțin interesant sărmanul ! Înțeleg : te desguștă, pentru că întreții un comerț cerebral cu el. Tu vrei ușile să cugete și te supără că scârțâie numai. Ucnosc un tip mai abject, pus în circulație de savantulăcul limitat și greșos : sincerul sentimental, grav, agrementat de o țicălie sau barbă. E răspândit cât și instrucția primară. Imită cu sinceritate pe oamenii excepționali și se crede excepțional pentru că.. imită. E umil cât e singur cu tine, impertinent și impetuos când e întovărășit de semenii de ai lui. El e molima maimuțării perfect tâmpite, care nu te amuză nici cât un calambur : se înmulțește ca infuzorii. Numat

Adam și Eva

Plângea Adam gonit din rai
Și'n urmă
Privirea 'nlăcremată și-o 'ndrepta.
Iar Eva cu ochii plini de lacrimi
Alături sta.

Și s'a întors Adam spre dânsa
Cu gând dușman.
Dar când văzu
Că ochii îi sint plini de lacrimi,
Mut în genuchi căzu
Și sărutându-i lung genuchii
Șopti, într'un târziu :
„Taci Eva ! Raiul fără tine,
De-acum va fi pustiu !
Taci Eva ! Să zâmbim de-acuma
Și în dureri, mereu !
Cu zâmbetul, ne răzbumăm
Pe Dumnezeu.
Durerea s'o 'mpărțim în două
Și să 'ncercăm s'o 'nfrângem,
Căci Dumnezeu când ne-a gonit
Din rai,
Dorea să plângem.

V. M. FLOREA

acizii puternici, anarhia fără hotar îl dizolvă, îi taie puterea de sugestie. Dar, ne-am îndepărtat. Dragul meu, numai secolele de grandioase agitații au dat exponenți de seamă. Pentru că : numai în răstimpul dramelor colective, viața se desfășoară cu spectacole neîntrecute și mârșăvie neîntrecută. Dramele gigante, crează obstacole, limpezesc văzul și conștiința oamenilor. În vacarmul lor naște artistul seismograf, care înregistrează cu fineță și subtilitate, fără vrere, fără pză. Artă nu poate fi, în raport cu viața, o decorațiune pe un text străin. Iată, de pildă, arta poreclită modernă : a fost obsedată, în pruncia ei, de fetișismul tehnic ; a uitat pe om, precum îl uită toate doctrinele colectiviste ; preocupate mai ales de entități metafizice. Ea ne-a revela un peisaj intelectual nou, ne-a oferit o lunetă optică nouă și ne-a fixat o altitudine nouă. Ea va începe să circule, monedă curentă, ca limba, ca moravurile sacrate, când se vor așeza straturile de geologică senzibilitate, când se va ivi omul cristalizat și de bună credință..

T. Trăim încă sub regimul farsei groțesti în politică, artă și viață cotidiană. Emotivitatea noastră e plină de farsă, cum a fost în evul mediu, cucernica neștiință a artistului, perfă lui anonimă. Crezi că pe farsă nu se poate clădi nimic ?..

F. Artă a fost adesea o farsă împotriva naturii. Dece n'am râde câteodată și de noi ?..

ION CALUGARU

HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC

În seara aceasta de toamnă, blajină, craul nou mi se ițește prin fereastra secundă a atelierului și se proiectează: tremurând și fraged, în oglindioara de pe masa cu vopsele.

De departe — poate din preajmă — de dincolo de tufele amărâte ale salcânilor care mi închid orizontul, viu, întreprinde câte odată de hurnitul surd al tramvaiului — picurări de violină, acorduri de țimbală și, în răstimpuri, galgăra argintie a unor răsete de femei.

Am lucrat toată ziua — și animalul din mine cere odihnă.

Dar sufletul, pelegin neodihnit, se silește să mă smulgă somnului și să mă poarte pe bărănele adânci și întinse ale amintirilor.

...Toamnă... crai nou... ziduri înalte... glas de violină... răsete de femei... mârșarda... Montparnasse... Parisul...

Și iată, mîntea mea prinde să depene înfrigorat... să cutreere bulevardele, muzeele, cafenelele, barurile, cavernele inocenților...

Degas, Forain, Lautrec, ... estești detectivi ai lumii parisiene, apar, fantome scumpe, în închipirea mea — și pânzele lor, desenele lor, schițele lor fulgerătoare, se suprapun, se preumblă, se învârt în jurul meu, iau înfășurări aievea — și deodată atelierul e năvălit de imbulzeala unei societăți carnavalești, în zbeguiala cărcia, afectată, simți ușor țipătul greu al dramci — care vrea să fie înăbușit.

Cât eroism se desfășură, Doamne!... în societatea contemporană!

M'hoane de inși, cu nobile temeuri sufletești, cu înalte și pure idealuri, aruncați, deavalma, în teascul uriaș al unei întocmiri sociale rigide, pozitive și neiertătoare.

Individul, comprimat în nemărginita piftie colectivă a omenirii, se „adaptează” mediului, aplatizându-se până la nerecunoaștere, ori meschinizându-se până la desființare.

Adoptarea la mediul social — e drama cotidiană, e năpraznica ispășire, e înfricoșătoarea Gheenă, — unde țipătul nu-ți este îngăduit, unde nu se află îndurare și mila nu ți se acordă.

Deacea trebuie să pari nepăsător, nebun și vesel...

Trebuie să râzi — ca să maschezi plânsul...

În clocotul răssetelor, în grotescul mișcărilor și în iarmașocul vioi împetrit al costumelor — rari au fost artiștii cari au știut să surprindă eroica minciună, să desvăluască, sub fastul pudrat al aparențelor, durerea adâncă ce nu vrea să fie mărturisită și — în îmbrășurile vîștii — să lămurească setea pentru un ideal de puritate, pe care veacul nostru îl alungă.

★

În toamna aceasta s'au împlinit douăzeci și cinci de ani dela moartea lui

Toulouse Lautrec. — una din cele mai nobile și totuși din cele mai nefericite personalități ale artei franceze din secolul al XX-lea.

Născut la Albi, în ziua de 24 Noembrie 1864, Henri de Toulouse-Lautrec, fiul contelui Alfons de Toulouse-Lautrec Montfa și a contesei născută Adèle Topié de Celayran — muri la 9 Septembrie 1901, în castelul Malomé, din Gironda.

Nu avea încă patruzeci de ani, când a închis ochii — și totuși opera lui a izbutit să se împună și să revoluționeze — după moarte.

Estropiat din copilărie, silueta acestui artist, în care clocotea un sânge regal, era îngrozitoare!

Dorul de viață — dar mai ales acela, laolaltă, diavolească și sfântă curiozitate îl purta pe acest schilod pretutindeni acolo, unde viața se desfășura sub aspectele ei cele mai vehemente, mai fastidioase, mai contrazicătoare...

Și mai crude...

După o petrecere stearpă prin diversele ateliere ale maestrilor de aparat — făcu cunoștință cu Forain, acest feroce scrutator al vieții contemporane, care-l conduse în atelierul lui Degas.

Din clipa aceasta — tribulațiile și incertitudinile tânărului artist făcură loc unei aprige concentrări asupra mediului pe care — cu nevinovată desfrânare — îi plăcea să-l frecventeze.

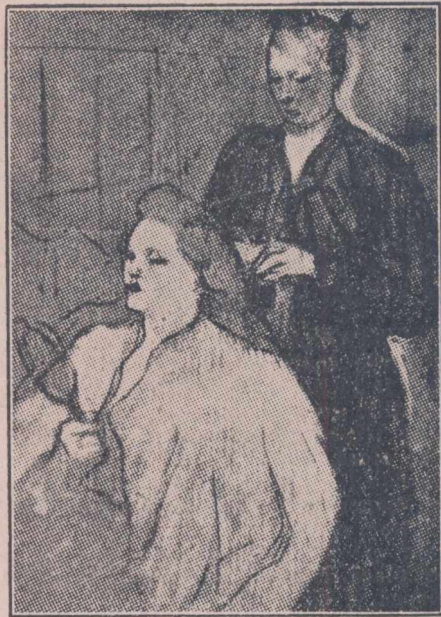
Barurile, șantanele, bordelele, balurile costumate și mascate, ... cantinele apașilor — fură, neodihnit, atelierele lui nocturne, unde Toulouse-Lautrec consuma, cu egală generozitate, alcool și geniu.

Un degenerat?

Un decadent?

Spiritele meschin echilibrate și sufletele seci au putut-o crede și afirma, cândva.

Și fiindcă ele erau îmbrăcate în false haină a autorității profesionale — de care publicul mare și oficialitatea se impresionează până la superstiție și lașitate — Toulouse Lautrec a trebuit să sufere, și

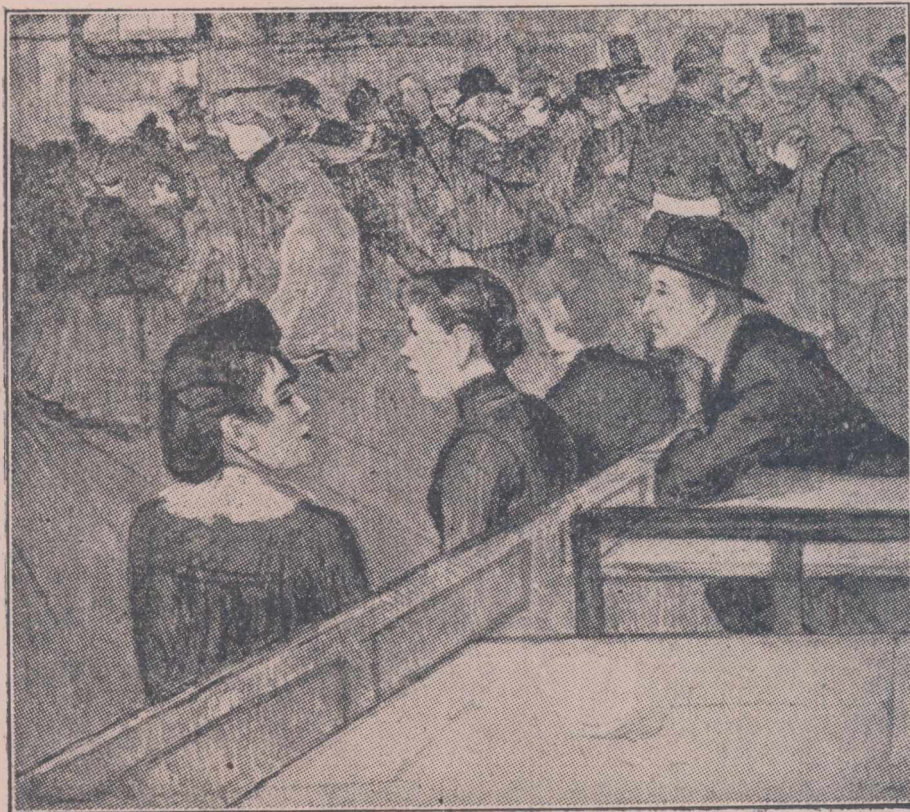
TOULOUSE LAUTREC: COAFEUZA

să suporte, pe lângă umilirea schilodei, una mult mai crudă și mai sfâșietoare: indiferența față de arta lui — disprețul și hula.

Și cu toate acestea opera lui Toulouse Lautrec continuă și sporțește spiritul celor mai bune tradiții franceze.

Un clasic, în care echilibrul, expresivitatea, naturalul, caracterul și verva, fără literatură, se contopesc într'un ansamblu armonios, viu și sugestiv.

Profesorii doctorali, criticii cu sensibilitatea de sticlă, și oficialitatea cu hărnicie de cioclu, — s'a dumirit, deabele, după douăzeci de ani dela moartea artistului, că sufletul care tremură în opera lui Toulouse Lautrec este însuși sufletul

TOULOUSE LAUTREC: BAL LA MOULIN DE LA GALETTE

DISCUTIUNI

Pe marginea «Antologiei poezilor de azi»

(Culegerea Pilat și Perpăssicius)

TOULOUSE LAUTREC: CLOWNESA

Tirania tradiției literare, — din care-i necuviincios să facem o sperietoare, un poem sau o ghiață, — prejudecata „clasicului”, — diminuat, prin exces și exclusivism, la o formulă de laborator scolastic — scelavaiul față de cerbicia critică de odinioară, iată „școala veche”, — rână astăzi cu răbdare, muștrări și clevetiri, — de aprecieri în artă, de principii și solemnități. Ca urmare a unei idiosincrazii, ca cere, pentru a fi admis, de un consacrat, scrisului recent, înrudiri cu slovele de ieri. Anchiloza ei duce la erori: pentru scriptele de altă dată, eroarea admiterii fără control, pentru cele de acum, eroarea respingerii fără cercetare. O întâmplare, doar, face ca Scrob, Aricescu sau alt bard cu „natură care dormitează” și „ore de întristare”, să nu fie cuprinși de gardul ogrăzii bravilor bunicii, intervenția, frigidă și definitivă a lui Maiorescu: alta, ca Bolintineanu să se bucure de reverențele atâtor islice: rolul său patriotic, poezia lui națională, blagoslovirea lui în manuale și dicționari.

Aceiași osificare, a dus la straniul unei rigidități de doctrine într'un domeniu în care se cultivă mirt și asfodeli, la o religiozitate de verb, deasemeni, emoționantă, și la o revoltă cu năbădăii contra oricărei inovații și oricărei tentative de emancipare.

Explicabil, astfel, succesul față de vetuști, al scriitorilor totuși noi, Sadoveanu, Pătrășcanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu. Ceea ce fiecare dintre aceștia aduce nou ca însușiri sau compoziție chiar, a fost iertat sau nebăgat în seamă, tradiția literară fiind respectată de ei, în câteva maniere de stil, în decența sintaxei, în păstrarea narativului, în acceptarea unui diapazon cunoscut. Fiecare dintre ei amintește, oarecum, când făceașul Negruzi, Odobescu, Vlăhulă, Delavrancea, când făgașul Caragiale, și atâta e de-ajuns ca să li se ierte aportul „modern”, — presupunând că s'a ivit și ochilor oboșiți: tumultul peisagist al lui Sadoveanu, canalicioria (în sens literar, bine înțeles) humoristică a lui Pătrășcanu, mohoreala persistent provincială a lui Cezar Petrescu, erotismul efeb al lui Ionel Teodoreanu și expresia, pitorească, instantanee și obsedantă, a imaginii sale, cu reminiscențe sincere și probe, din Jules Renard.

Explicabilă, și nereușită înaintea unui asemenea senat, a unor poeți ca Argeșii Vinea, Bacovia și Davidescu. La ei, schimbarea nervoasă de cârmă, sintaxă renovată, orice urmă de poporanism exclusă, istorioara înălțurată sau folosită ca accesoriu, glumă sau mistificare, ritm cu violență frânt de câteori o cere zigzagul unui vis, al unui blestem, al unei îndoești sau al unor atente sondări.

Căutarea paradoxalului cu orice preț, reacțiunea numai de cât, răzvrătire de elevi, care au tras la fit, obrăznicie arborată, iată „școala nouă” zic reprezentanții celei vechi. Singurul determinant și logic, și util? Tradiția. În artă, ca pretutindeni. Orice rupe nu-i de cât o pregătire premeditată de greșeli, hotărâtoare, mai de vreme sau mai târziu, pentru risipirea „specificului național”. Școala nouă? Eroare de sensibilitate, fals voit sau cultivat prin sugestie, pericol împotriva „etnicului caracter”. A-plauzele nu conțenesc, se întonează im-

nuri, se aruncă petarde, entuziasmul crește. Dar cel ce fuge la miez-noapte, când se risipesc la miez-zi, stelufe de artificii, se reculege și își zice: „Reacțiune, da, însă fatală, nu impusă de capricii, insolente sau vanități. Este în firescul mers al lucrărilor, și corespunde fără aproximație unei nouă organizări lăuntrice, înlocuirea povestirii pe îndelete, a povestirii pentru povestire, cu notația rapidă, cu sugerarea și evocația prin linie, culoare și mișcări. Acolo unde Alecsandri s'ar fi extaziat în versuri sute, celebrând dansul vreamii Dridri, Aderca, mișcat, mai profund, deci mai reținut, înseamnă atât:

„Te reculegi...”

Iar linia suavă
de par'că modela un țarm de mare
— Efeb cu mica inimă bolnavă!...
din cap la glensă curge'n nepăsare.”

Alexandrescu dramatizează un omor în somn și rămâne, pentru vremea lui, o dovadă și o verigă, dar să-i fie astăzi permis lui Argeșii, să „reacționeze” cu „Duhovnicăscă”, și să ne fie și nouă permisă o mai de bună calitate emoție, urmărind misterul din:

.... S'au stărpit cucuruzii,
S'au uscat busuiocul și duzii,
Au sburat din streășini columii,
S'au despărțit de casă rândunelele, lăstunii,
Știubecele-s pustii,
Plopii'ls cărămizii,
S'au povornit pereții, a putrezit ograda...
„Ei! cine străbătu livada
Și cine s'a oprit? De ce te-ai oprit!
Ce vrei? Cine ești,
De vii mut și nevăzut ca'n povești?”

Exprimării directe fără discreție și stângace, a răzeșului care abia începe să se traducă, i-au răspuns, fără sforțări, fără poze sau cochetării, eludarea măturisirilor subliniate, înlocuirea lor cu semi-tonul, surdina și piezișul, într-o vreme când afinarea nu mai poate da loc clamorii și viața intens întemă, respingea brutalitatea confesiunii. Etalării și strigătului în piață, li s'a opus un ermetism de bună ținută și de bun gust, de ordine și de măsură, de savant dozaj și intelectuală gravitate, neîntrecut mai impresionant și potrivit fără greșală catechismului nostru de sufletești politețe. Dar toate acestea duc, de sigur, la un imponderabil, care supără pe clasicul nostru de baștină, iubitor de subiect, de fățiș și de arhaic, de populi, tibićini și dujos. Și nepretându-se acest imponderabil la cântări sau la etichetări.. etnice, precum ifarul, opinca și luleaua, nici nu se cade a fi recunoscut. Argeșii, Vinea și Aderca, sunt, astfel, explicabil condamnați de chelari.

Răzvrătire cu orice chip, iarăși nu, cu polarizare în jurul unei axe sufletești care, nefiind pivot de mâini profesori-cești fixat, se vădește ca atare, fără să ia seamă la protestările hrisoavelor, nici la gramatica larmă a deținătorilor sumbrelor arhive. Înțelegem ca vetustatea lor să năzuiască la convertirea novatorului și la încadrarea lui în rame prăfuite, dar tot atât de ușor lămurim că învinuirea de rezistență pentru împotrivire numai, e consecința unei apercipții: ei bănuiesc încăpățănare în renova-

de aur al Franței, cu tot ce are el mai neșteptat, mai sprinten, mai vibrant și mai cald omenesc.

Astfel — în 1922 — ia ființă Muzeul Lautrec, în localitatea de naștere a artistului — iar un portret al pictorului pășeste triumfător peste pragul Louvrului — în tovărășia marilor și nemuritorilor meșteri ai Franței — și ai lumii.

N. N. TONITZA

Mângâitoare

coboară spre sat, în ochi numai zâmbet de soare: Primăvara.

Cu mâini de lumină desmiardă grădina și ea se trezește înflorită, pe buze cu murmur de ape, coborât din pădure..

Pe strune de aur îmi cântă în suflet tot raiul grădinii și doruri s'aprinde pătimașe în inima-mi rece: lumini în capela pustie...

Da, doruri și visuri apuse renasc cu putere de vraje, fășându-mi în zări violete, în umbre de griji și lumini de nădejdi: copilăria...

Din nou sunt copilul sglobiu, desmerdat în cârtec de leagăn. Și simt atât de adânc mângâierile mamei duioase și glasuri blajine il surprind, mlădiat de dragoste caldă, plutind peste ape de râuri curinți și câmpuri în floare.

Ori unde-i chipul ei drag, doar ochii de țărăni nu-l văd?

Lumină, ca fulgii de soare, din privirea mamei iubite, coboară să-mi vindece rana ce inima-mi roade, coboară din zări înfinit și-mi mirae rana cumplită..

Dar unde-i sunt ochii frumoși de ci-coare?..

Zefirul sburdalnic și vesel în tainice-amurguri mi-aduce sărutul mamei de seara...

Dar unde-i gura ei dulce, o, unde ești mamă?

Z. SANDU.

țiile avangardei simțind, inconștient, propria lor încăpățănare în mușegai.

Pericol împotriva etnicului? Candoare și simplism. Sau „produsul” e factice și, prin aceasta, de la sine se elimină, sau e natural, și atunci, mecanic, se înglobează în etnic, adăogându-i un element asimilat.

Erori de sesibilitate? Contrazicere in- adjecto și confuzie.

O sensibilitate se manifestă printr-o vibrație, mai intensă ori mai puțin intensă, dar exactă, nefiind de cât un rezultat. Vor să zică: limbajiu mincinos. Rămâne să știm ce înseamnă pentru acești protivnici, falsul voit sau influența prin sugestie, atunci când, de atâtea ori aprobă, încurajează și adoptă cele mai plate alexandrine, mai crispane strident, mai notorii imitații. Nu rar l-am surprins consacrand, sacerdotal, „Sati-rele” lui Cosmin și al său „Babylon”, după ce, fantastic, au zvrălit anatema asupra „Tic-tac”-ului lui Vinea și „Stihurilor” lui Argezi.

La urma urmei, totul se reduce, credem, la instinctul de conservare al unei plasmă relaxate și al unei desuete culturi rămase, într'un fel, la buchile slavone. Depășită cu mai multe alfabete și în nestare de a și le apropia, această erudiție, și falotă, și bălbăie, gre-fează principi pe tradiție, iconoclastm pe cerebralitatea-i primară și pe o sensibilitate văduvă de rezonanțe. Din pe-tițiunea lor de maxime livești, din aceste directive și bursuflări, nu lipsesc nici râvna poruncilor postume, nici pre-lungită complacere în regim provincial, azil comod pentru tabiet și apucături din tată în fiu.

Tradiționalism, de altfel, consequent cu el însuși: în familie, prestigiul de suprafață, acoperă dezordinea și prote-guește farsa conjugală; în școală, re-torismul pedagogic înfătură în practică, având aerul că primește, simplitatea gestului prietenească și bunul simț al con-versației educative; în politică, suveni-rul liberalismului patruzeci optist, slu-jește la ocrotirea unei burgezii rapace și fățarnice. Tout se itent!

Pripa românului de a imprumuta ne-cernut, disperat, sporadic și fără temelii, a motivat corectivul lui Caragiale, dar ne-a coplesit și cu pacostea unei opozi-ții-ciubuc vecinic și permanentă miopie. Ceeace impune, însă, o satiră inteligen-tă, dreaptă și civilizatoare, nu-i cu pu-tință, recunoașteți, să impună o marotă senilă și o citumelă guturală.

Generozitatea celor „noi”, va adăposti totuși, elegant, nervozitatea ineficace și debilă, dar tenace, a acestor dascălași.

Se pregătește un iatac cu fotolii largi și cilduț, scufii de noapte și dulceți de fraudafiri și, în cele din urmă, un lin-foliu, și respectabil, în definitiv, dar și respectat, trebuie să convenim.

ELENA PROTOPODESCU

MENTIUNI CRITICE

ION MARIN SADOVEANU: Dramă și teatru, Studii și cronici (Biblioteca „Semănătorul”), ed. Libr. diecezana Arad, 255 pagini; 1926.

Iată anotimpul cel mai prielnic pen-tru lectura acestei lucrări. Teatrele și-au deschis porțile și până la ceasul acesta, câțiva regi și-au pierdut coroanele și câtorva Ofelii au luat drumul mănăstirii. Dacă ne-am lua după cronicarii teatrali — acești gravi observatori, după obiceiul american — recolta de până acum ar fi mai aproape de calitate îndoelnică a grâului de cât de rodul de calitate al podgoriilor favorizate de toamna aceasta de aur. În orice caz ei și-au făcut dato-ria și-au pus sub teasul lor competente ciorchinii, atâți câți s'au cules, până a-cum, ai literaturii dramatice. Și mustul, pare-se n'a pierdut mințile niciunua dintre ei. Inșă publicul, priceput în ale teatrului tot pe atâta cât și în viuri, n'a luat seama la verdicte și a continuat să saps vadul teatrelor, ca și în anii din-nainte. Căci suntem încă în faza teatro-maniei, după expresia d-lui Ion Marin Sadoveanu și departe de timpul la care aspiră autorul acestei lucrări, al unei colaborări între public și teatru. În ma-joritatea lui, publicul de iarnă nu e altul de cât publicul grădinilor de vară, fără să spunem — deși realitățile ne-ar da ghes — că autorii trec de pe o scenă pe alta cu simplitatea cu care ar traversa de pe un trotuar pe altul. Ceeace nu trebuie să fie motiv de prea mare des-nădejde. Teatrul e cel mai apetisant și mai la îndemâna oricui dintre alimente-le spirituale — o atitudine critică e deci cu atât mai inutilizabilă. Asa sau alt-minteri, seara tot se trece. Și la dreptul verbind nu știm întrucât cetățeanul care se alarma să-și scuie în sân văzând pe d-șoara Iulia în brațele valetului de ca-meră, e mai educat teatralicește de cât Zița, din „Noaptea furtunoasă” pe care d. I. M. S. o citează foarte à-propos, și care se ducea, ca atâția alții, la „Ju-nion”, de un capriț, de un pamplezir.

Dar după cum, astăzi, am trecut de mult de epoca cronicarilor fabricanți de complimente claymouriene, la fel mâine, vom avea publicul apt pentru repertorii de artă, publicul care să impue un re-pertoriu și să repudieze o exhibiție. Și la această operă de instrucție și educație a masselor va fi contribuit în bună parte opere ca aceea pe care ne-o prezintă d. Ion Marin Sadoveanu, sub titlul: „Dramă și Teatru”.

D. Ion Marin Sadoveanu, e dintre oa-menii de teatru, dela noi, între întâii. O frumoasă erudiție, în curent cu proble-mele și cu cea mai recentă bibliografie de specialitate, îi dau posibilitatea să a-dăncească spectacolele, să le surprindă în unghiuri sugestive și să dizerteze în-delung pe tema marilor creațiuni. Cali-făți ce se întâlnesc la fiecare pagină din frâia sa culegere de studii și cronici.

Lucrarea d-lui Ion Marin Sadoveanu se deschide cu o contribuție substanțiată privitoare la teatrul românesc în com-plexul mișcărilor străine. Urmărind cele trei aspecte ale fenomenului teatral;

în sensul de creație poetică, re-prezentarea teatrală cu tot aparatul de probleme și accesorii, și raportul social al teatrului, d-sa trage concluziuni la umbra cărora tânăra noastră activitate teatrală apare mai puțin umbrată. Un început de dramă liturgică și acela de îm-prumut și manifestațiuni de ale dramei magice, sunt singurele expresiuni, oare-cum, originale ale geniului dramatic ro-mânesc. În condițiile acestea se înțelege ușor pentru ce sub imboldul romantis-mului, mai toți scriitorii noștri de teatru practică drama istorică, recte drama ro-mantică.

ION MARIN SADOVEANU

Trecând la problemele de regie, d. I. M. S. expune încercările din străinătate și distinge între concepția lui Stanislav-sky, Meyerhold cu decorul pictural și Tairoff cu decorul spațial și cu accentuarea ritmului fiecărei piese—chestiuni prea însemnate și de prea mare actuali-tate ca să nu atragă pe specialiști ca și pe amator. Ultimul paragraf al acestei expuneri liminare, în care teoria se lu-minează cu cazuri și pilde cuprinzătoare, vorbește de semnificația socială a teatrului și observă că în vreme ce apu-sul a cunoscut opera și baletul la baza oficializării teatrului, la noi totul e pe baza de dramă și nu de operă.

Cu acestea abia suntem în prima parte și poate nu cea mai de preț din lucrarea d-lui I. M. S. Cunoștințele sale tehnice, pătrunzătoare să analiză ca și facita-țile ce o frumoasă erudiție de speciali-tate, i le pune la îndemână, se vădesc în cronicile repertoriului românesc și străin și care alcătuiesc poate cea mai bogată și mai prețioasă din culegerile de critică dramatică, tipărite la noi.

Astfel în repertoriul românesc avem analizele pieselor: Năpasta, Făt-Frumos, Doamna lui Ieremia, Don Quichotte, The Bajda, Ciuta, Suflete tari, Plicul, Inelul, Omul care trebuie să moară, Masca, cu alte cuvinte aproape toate evenimentele

teatrele al scenii românești din ultimii ani.

Un despărțământ intermediar vorbește de „piese românești nereprezentate” și este în designarea aceasta a d-lui I. M. S. suficientă ironie și destul blam la adresa teatrului care a întârziat să reprezinte „Meșterul” lui Adrian Maniu și „Tulurarea apelor” a lui Lucian Blaga în are criticul nostru vede cele mai promițătoare încheșări ale dramei românești: Adevărul este că dacă operele mai us amintite sunt de o calitate excepțională, însă și analiza pe care d. I. M. S. le-o consacră: profundă, revelatoare și caldă e din cele excelente. Și în aceiași măsură face criticul bună și dreaptă parte realizărilor regiei românești și între ele, înscrise cu încredință de laudă pentru cel mai venerabil și mai prețios dintre slujitorii teatrului românesc. Reprezentarea „Măștei” a d-lui Șan Giorgiu dă prilej autorului să emită acest verdict, pentru a cărui justiție și lapidaritate, ne facem o plăcere să-l transcriem: „La drum cu d. Gusti, Centrul Național n'ar trebui să cunoască șovăiri: e un spirit larg, care înțelege orice formulă și un meșter care știe să spună lucrurile cel emai subtile, în umbra sa de lumină, volume și ritmuri. Cena sub mâna sa, devine un aparat de reciziune, care ne poate trece și linia are și amănuntul”.

Repertoriul străin concentrează în santine cronici pe Shakespeare cu Regele Lear, Macbeth, Neguțătorul din Veneția, Femeia îndărătnică și Visul unei nopți de vară, Ibsen cu Peer Gynt, Nora și Heda Gabler, Strindberg cu Tatăl și ansul morții, Sophokles cu Oedip și Aristophanes cu Lysistrata. O remarcă generală pentru toate aceste incursiuni erudiția teatrală, ne va scuti să stăm asupra fiecărei cronici. Nu vom aminti nici de magistrala expunere a Regele Lear, nici de originala paralelă dintre Hamlet și Macbeth, ș. a., ș. a., ci vom pune numai că unul din procedeele pe care d. I. M. S. îl practică, cu virtuozitate în analiza repertoriului străin este istosul revelant, studiul filiațiilor literare. Amplificările istorice de altfel, în cronicelor d-lui I. M. S. un caracter total aparte în fizionomia cronicii amative, dela noi.

N'am voi însă să terminăm asupra acestor rânduri și să dăm cumva impresia lucrarea d-lui I. M. S. e dificilă. Este lucrare de înaltă ținută intelectuală să nu mai puțin antrenantă.

Fără să mai amintim că din când în când, cu toată sobrietatea, într'un rând imai, d. I. M. S. exprimă un verdict de a mai acută ironie, Vorbind de pildă, montarea din „Regele Lear” scrie: „Montarea, de pe la sfârșitul veacului trecut”.

HENRI BERAUD: Ce am văzut la Moscova, în românește de A. P. N. (Alexandru Popescu-Necșești); cu un articol de D. Merejkowski, Biblioteca ziarului „Universul”; ed. „Universul” 1926.

Zece ani aproape de când misterul rus, profundă, pe zi ce trece, în tot mai multă enigmă. Misterul început de peste zece ani, dela preluatul revoluționar în 1905 și al cărui suflet a fost mai ales Troțky, urgisitul deșpre care, zilnic, ziarul aduce cele mai contradictorii informații. În reportajul lui Béraud, cap. XXVI, „Troțky, Troțkysm și Troika”, prezintă cistudinile carierei lui Troțky. Béraud amintă să nu afle în Moscova negoțului; portrete nici unul al celui mai celebru șef sovietic după moartea lui Lenin,

al aceluia pe care Lenin în testamentul său îl proclama drept „omul cel mai eminent, devotat Revoluției”. Organizatorul și șeful necontestat al armatei roșii, fusese pus la index de îndată după demisia lui din 15 Ianuarie 1925. Conjurații din „Troika”: Kamenev, Zinoviev și Stalin îi juraseră pieire. Și astăzi îi aflăm în aceeași tabără opoziționistă, pe Zinoviev și pe Troțky.

Iată de ce vorbeam la începutul rândurilor acestora de enigma rusească și iată de ce atâta din reportajul lui Béraud aruncă lumini sensaționale: „Trebuie adăugat că Troțky, nu mai prin prezența lui în capul Rusiei celei noi, ar putea să capăt „comunismului de război”. Dar o să se întoarcă oare? Se va întoarce odată și-odată. Și, de bună seamă, pe calea unei împăcări. Bătălia pe care au dat-o cu el camarazii dela Politburo nu fu de cât sfârșitul unei crize de responsabilitate. Acum când curba revoluției rusești este desăvârșită, (sic! N. R.) acumă când teroriștii din Octombrie primesc să confunde legenda și trecutul, vor putea lucra împreună...”

Și așa mai departe. Însă reportajul lui Béraud nu este numai registrul de coincidențe pe care o actualitate din ce în ce mai reinprospătată, îl pune la îndemâna contemporanului ca pe un prețios diapazon al dizarmoniei politice. Béraud este nu numai martorul atent și călăuza iscusită în ținutul misterioasei Rusii Sovietice. Béraud este mai presus de toate literatul distins pentru care un reportaj — și încă unul într'o țară enigmatică — e o operă de artă. De aceea adevărul se îmbină cu poezia, cu darul de caracterizare, cu ironia, calități pe care romanțierul și polemistul le-a vădit în atâtea opere. De aici și regretul de a nu putea cita atâtea din scenele pitorești, semnificative ale acestei cărți de adevăr, de artă dar și de rezervă tristă.

Căci peste tot Béraud aduce un început de îndoielă. A notat ceace a văzut, dar oare a văzut bine? — e refrenul anchetei lui în Rusia Sovietică. O carte cu mistere ca și țara despre care vorbește, ca și poporul despre care scrie. Popor de insondabile forțe latente, de infinite surprize, de ciudate antiteze, „Rusia fără a se grăbi, își merge drumul său spre libertatea fericită, în afară de tirania țarilor și a doctrinarilor. Fără a se grăbi, da, Nimic nu zorește în țara aceasta nemăsurat de mare. Sufletul rus este veșnic. Kremlinul și Vaticanul sunt, pe lume, singurele două locuri în care timpul nu să țină în seamă”. — Sunt rânduri din paginile finale ale lui Béraud. Și nu poți să nu-ți amintești de pagina așa de tipic rusească din „Sufletele moarte” a lui Gogol. Pentru versantul celălalt al sufletului rus — poate unul și același mai la urma urmei — e interesant să reproducem Cicikov, eroul, aleargă în goana troicea. E vehiculul prin excelență rus, care nu se putea naște de cât la un popor îndrăzneț, și într'un pământ care „n'a făcut lucrurile pe jumătate dar s'a întins ca o pată de unt de lemn pe jumătate din lume — după expresia lui Gogol. Și dela troică admirația lui Gogol îmbrățișază Rusia; „Și tu Rusie, oare nu sbori și tu ca o a-prigă troică ce nu poate fi ajunsă? Tu treci cu sgomot mare, într'un nor de pulbere, lăsând totul în urma ta! Spectatorul se oprește, uimit de acest miracol divin. Oare nu e un trăznet, căzut din cer? Ce înseamnă cursa asta neînfrănată și care inspiră groaza?... Așa sboară Rusia sub inspirația divină... Unde alergi? Răspunde. — Nici un răspuns. Zurgălăii sumă melodios; aerul răsvărit se agită și de-

vine vânt; tot ce-i pe pământ e lăsat în urmă și, cu priviri invidioase, celelalte națiuni se dau la o parte ca să-ți deschidă drumul”.

Alăturați rândurile aceste de mândrie scrise cu 80 de ani în urmă, de certitudinea calmă ce se degajă din experiența rusă, așa cum ne-o relatează Béraud și veți vedea cât de mult aceste două obraze sunt, poate ale aceluiași Ianus.

În orice caz, un motiv mai mult să fi stăruit asupra cărții lui Béraud, pe care o tehnica elegantă și o traducere ireproșabilă, au încetățenit-o literelor române.

A. BRUMĂ: In goana trenului... versuri. „Cultura Națională”, 1926. — Autorul acestei modeste plachete e un cefe-rizat care mărturisește sentimente foarte frumoase. El dedică versurile sale unui inginer șef „care din orice cărbune vrea să scoată un diamant și din orice slujbaş un om”; cântă apoi pe eroii cefe-rizști, din războiul României Mari, — **eroi de drum de fier**, cum le zice autorul — cântă în versuri adecuate „povestea unei gări, pe „moș Iorgu Cantonierul” și alte motive de elegie cefe-rizistă și sfârșește cu câteva epigrame sau „Capse pocnitoare C. F. R.”.

Este însă și o poezie pe care autorul, pare-se, a voit-o glumă „Gara (în gen futurist)” și care, deși megală, nu e lipsită — mai ales că e singura — de oare care merit:

Un semafor dă din deget.

Își schimbă monoculul de smaragd

Cu unul de rubin

Și vorbește cu vântul.

Dar el nu-l bagă în seamă

Și cântă romanețe

Sărmelor de telegraf.

Toți frânării sunt bolșevici.

Poantă steag roșu.

Sefii de tren sunt copii mici

Cântă din muzicuțe de alamă.

După ce pleacă trenul,

cel mai mare peste gară

e băiatul cu portocale.

Versuri ce se pot reține ca o indicație sau cel puțin ca o semnificativă alterare.

PERPESSICIUS

17 Octombrie, 1857: S'a născut în Iași, poetul A. C. Cuza.

1858: S'a născut în Dârstele Brașovului Andrei Bărbăntu.

18 Octombrie, 1868: S'a născut în Buzău, criticul dramatic Dimitrie D. Racovitză.

19 Octombrie, 1900: Apare în New-York ziarul românesc „Vremea nouă”.

20 Octombrie, 1837: S'a născut în București pictorul Constantin I. Stănescu.

1872: S'a născut în București poetul Cincinat Pavelescu.

21 Octombrie, 1915: A murit la Brașov profesorul Virgil Oniț.

22 Octombrie, 1842: S'a născut la Strasburg junimistul (?) Victor Castano.

1867: A murit junimistul (?) Nicu Căzimir.

1911: Apare în București revista „Flacăra”.

23 Octombrie, 1884: A murit în Arad scriitorul Alexandru Gavra.

1900: S'a inaugurat la Ateneul Român din București Biblioteca Carol Rosetti.

GEORGE CREȚEANU

1829-1887

Sunt unii scriitori în literatura noastră care au ajuns populari numai prin două sau trei opere mici, sau prin activitatea lor națională în serviciul patriei. Dacă ei n'au reușit să dea literaturii noastre opere de valoare în schimb au adus servicii reale mișcării noastre culturale în-suflețind generația lor prin imbolduri entuziaste și prin sacrificii desinteresate.

George Crețeanu patriot mare și un înflăcărat luptător al neamului său, exemplifică cele spuse. El a fost un interpret abil al epocii care ni l-a dat. A în-suflețit și strâns la un loc o pleiadă de tineri, care împreună cu el sufereau de dorul țării în capitala lumii unde pleascră pentru completarea studiilor sau pentru susținerea cauzei sfinte a neamului lor, care să sbătea în brațele dușmanilor străini din țară și de peste hotare. Acolo la Paris a pus G. Crețeanu, împreună cu alții, bazele societății „Junimea Română” și a organului de propagandă cu același nume în care se nutria ideea unirii tuturor românilor din în-tinsa Dacie. Despre rolul jucat de poet în această organizație, ne-a vorbit cu mult entuziasm Al. Odobescu :

G. CREȚEANU

— „G. C. era agentul cel mai viu, cel mai activ, cel mai întreprinzător al societății ce formasem între noi. El era sufletul acelei prime „JUNIMI ROMANE”, care la Paris, între anii 1853 și 1855 se aduna odată pe săptămână la fiecare din noi, spre a discuta chestiuni de știință, îndreptate totdeauna către țara noastră. Acea societate juvenilă s'a încumetat chiar a publica, fără de concursul celor mai în vârstă, o foaie periodică românească — e vorba de Junimea Română, în care noi toți, băieții, am scris după cum ne-a tăiat epaul, cu unica ființă de a deștepta și îmbărbăta pe toți compatrioții noștri. Noi ne pusesem în gând să întărim pe viitor cu proptelele și cu che-zășiile științei, a cel pod mareț pe care, numai prin instinct și cu un nobil avânt bătrânii noștri împinsese la 1848”.

Intors în țară G. Crețeanu publică pri-mul lui volum de versuri.

„Melodii intime” (Buc. 1855) de inspi-rație pur patriotică. A colaborat la „Re-

vista Română” a lui Alexandru Odobes-cu, la „Ateneul Român” (1866) și la „Con-convorbiri literare”. Desigur el n'a făcut parte de curentul junimist și nici n'a căutat să se lase influențat de ideile so-cietății ieșene. Colaborarea lui la revis-ta „Convorbiri literare” se datorește nu-mai respectului ce l-au avut junimiștii pentru vajnicul luptător al Unirii Prin-cipatelor. Ultimul volum al poetului „Patrie și libertate” (Buc. 1879) marchează singur, după titlu, fondul sufletesc al materialului poetic.

George Crețeanu a scris multe poezii patriotice sub influența poezilor români. Maeștrii lui literari au fost Vasile Alecsandri și Dimitrie Bolintineanu.

Opera lui patriotică se deosebește însuși și de unul și de altul. El a fost mai cum-pătător în nota patriotică decât Bolintinea-nu și mai original în inspirația lirică de-cât bardul dela Mircești.

În afară de aceasta, el a avut o formă literară destul de îngrijită. A știut să se depajeze de numeroasele diminutive ce coplesesc poezia lui Bolintineanu și de forma curat populară ce îngreuiază de multe ori selecționarea unei poezii culte de una populară în opera lui Vasile Alecsandri.

Spre exemplificare ne vom referi la cunoscuta lui poezie, ajunsă în gura tu-turilor „Cântecul străinătății”.

— „Rătăcesc în căi străine,
De căminu-mi depărtat;
Petrec viața în suspine
Pânea'n lacrimi mi-am udat.

Patriotismul sincer care se degajează din această poezie se deosebește de ti-radele romantico-naționale ale atâtor poeți „pașoptiști” care nu simțiseră fi-orul dorului de țară în meleaguri străine ca poetul George Crețeanu. Sinceritatea inspirației sale se apropie de aceea a poetului primitiv și împreună cu el Cre-țeanu preferă viața amară numai să fie în sânul patriei :

Fie pânea cât de rea

Tot mai bine'n țara mea !..”

Marele evenimentele dela 1877 îl găseau în momente de amărăciune sufletească. El scrie, doi ani mai târziu în prefața volumului „Patrie și libertate” următoarele cuvinte de decepționism sufletesc :

„Cititorul se va mira poate că, eu care am cântat cu atâta ardoare patria și li-bertatea, am ramas mut în fața ultime-lor evenimente. Sunt prea aproape de noi spre a le putea judeca bine..”

Aceste rânduri pot servi de justificare și barzilor noștri naționali de astăzi, care au rămas și ei muți în fața marelor fapte de arme și a mărețului act politic din veacul al 20-lea.

GII. CARDAȘ

SPICURI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIȚII :

1. Melodii intime, poezii. Buc. 1855.
2. Patrie și libertate, Buc. 1879.
3. Poezii alese, Vălenii-de-Munte, 1909.

ELIE FAURE

Sporturile

Pentru a mulțumi d-lui Leon Baranger fiindcă a lău-dat un boxeur.

Da, brutalitatea dă înapoi când conștiința și vigoarea la un loc opun gesturilor sale obscure preciziuca și grația. Da, sportul e un joc grandios a cărui virtute educativă crește pe măsură ce acei cari i se încredințază au dobândit mai multă stăpânire pe forța lor și pun mai multă putere în slujba spiritului lor. Gestul orb e o insultă adusă armoniei gândirii. Dar când gândirea nu mai știe să vadă nevoia instinctului de luptă pe care trebuie să-l disciplineze pentru a-i da valoarea spirituală, e că rădăcinile sale putrezesc și că ea nu ne mai poate oferi decât ro-ade otrăvire. Nimic nu pierd din elementele primitive puse de lume la dispoziția omu-lui pentru a-i lărgi și întări dominația asupra lumii. Binecuvântate fie toate jocurile cari înlocuiesc mânia și trădare-prin istețime, curaj și voce bună și fac să se se ivească, față de moralistul prăpădit și de politicianul semănător de lăuneli și ură, pe războinicul simplu și curat, care-și desvoltă întreaga-i ființă în vederea rezistenței, cheazășiei și a păcii.

Morală a vieții ! Au nu ești făcută din acele virtuți pasive în cari doarme pu-terea de strălucire și de acțiune în ilu-ziuca unei armonii definitive. Când e-nergia omului scade, iată că răsar din umbră organisme de violență și de omor, gata s'o inhățe. Morală a vieții ! tu tre-buie să întrebuițezi viața fără încetare, să cauți în toate mijloacele pe cari ea îți

le oferă, sceta de-a iubi, nevoia de hrană și de tot ce condiționează străduința, ar-me capabile să lărgească în tine dragos-tea ei. Viață scopul tău nu e binele, tu vrei să trăiești, să crești, să te înalți din cucerire în cucerire până la nivelul veș-nic suitor al veseliei tale de a te desco-peri. De fiecare dată când se denunță violența ta, o viață, de fiecare dată ce se divinizează pentru a le opune la rândul tău, blândețea, slăbiciunea, bunătatea pasivă, groaza de cine lovește și se ex-pune a fi lovit, e fiindcă nu se isbutește a se domestici această violență pentru a o face aptă să se împărtășiască din splen-doarea ta.

E prea ușor și de acum copilăresc chiar să-ți înfățișezi paradisul moral al oame-nilor ca o oază de dreptate și de pace care s'ar numi binele și nu s'ar putea at-tinge decât străbătând prăpastii pline de balauri sau mări locuite de sirene ce s'ar numi răul. În oaza însăși, sunt flori prea parfumate care-și varsă somnul pe acela ce se crede drept, și îl împiedică să vadă capul șarplui ce se ridică de-asupra ier-burilor. Pentru a străbate hărmale, tre-buie să ai lance și cuirassă, trebuie să treci mările innot ; practica bătaliei și uzul voluptății cer un ochiu ager, mușchi potoliți, o inteligență fină și o inimă tare. Iubesc pe cei slabi, fiindcă admir în mine forța de a-i protejui. Și dacă-mi știu slă-biciunea, e pentru a-i întinde mai bine mâna la trecătorile grele și dacă o iu-besc e fiindcă-i datorez lecția de a-i ceda adesea și de a o învinge uneori.

Nu s'a vorbit încă de răul ce poate ieși

n dragostea oarbă a slăbiciunii fatală, găta de ura oarbă a forței, nici de bile ce poate veni din dragostea clarizatoare pentru tot ceace-i slab și tot ia ce-i tare.

Lupta, cursa, bătaia, beția vântului și învălmășelilor, nu sunt o expresie de cădere de cât pentru aceia cari le privesc doar ca spectatori și refuză de-a lua rta la ele. E spre pildă urcușul elenic, întreg popor crescut pentru război și adiu, atingând cea mai înaltă culme a fletului său într-o strădanie a forței fizice unite cu lirismul. E căderea romană, o aristocrație demagogică trimitând frontiere și în circuri pe cel sărman, dezzechilibrul individual și social cari iazăză dintr'odată bruta animală și mon-ul intelectual.

Astăzi e și una și alta. Popoare plictise vor să se mențină și cer din nou jorile să le refacă voința, o plutocrație spingătoare privește, o aristocrație schină de hârtie tipărită și de revoluție făcută acasă se înfundă în colbul biotecilor și în zgura muzeelor... Tineri, trani, bolnavi, beția acțiunii în lumina or ce-o duc bine, mizeria plină de fiere celora ce-o duc prost. Singur jocul e e în stare să aducă spiritul la menin și care e de-a cuceri omul pe viață, alizând într'ansul un echilibru nestăvilit, dar totuși neîncetat urmărit de elementele de forță și de blândețe cari urzeala vieții.

Omule, iubeste-ți blândețea, dar înarază-te pentru a o apăra. Nu-ți înderta forța. Ea s'ar răzbuna sfărâmand o asalturile ei nemăsurate, sufletul tău ctisit de-a clădi în gol, și de-a rătăci deșert. Stilizează-ți brutalitatea, ca se confunda în tine, pentru a te mări și nina, cu toate undele-i de armonie și-ți vin din tot ceace e mișcare și mă în lume, când știi să iubesti și să cepi tot ceace e formă și mișcare. Uță-ți violența până la nivelul spiritului, ea te va răsplăti cu demnitatea suferăre pe care vei fi avut curajul și înepiciunea de a i-o recunoaște, punând slujba-ți cicălelele ei înăbușite și poe prefăcute de tine în lumini.

Nu vei impune oamenilor bunătatea-ți cât de-ți vor respecta puterea. Nu uita niciodată că Eschyle și Giotto, și se cunoaște unul pe altul, au fădin Prometheu și Isus frați, când văoă sburând în jurul agoniei lor nemuore Oceanidele și Ingerii ieșiți din re și pogoriți din cer ca să-i susțină în oșia de-a muri pentru a te libera pe e.

In rom. de M. GRINDEA

CERCURI LITERARE

□ Duminică 3 Oct., a avut loc a patra lință literară a cercului „Sburătorul”. Au citit: D-na Hortensia Papadat ngescu, d-rele Sanda Movilă și Ticu hip.

□ D-l E. Lovinescu a citit fragmente din umul al II-lea al **Istoriei literarelor timporane**, care va apare în toamna asta. D-l F. Aderca din „micul tratat estetic literar” — iar d. G. M. Zamscu o nouă încercare dramatică omnișoara **Nastasia**. S'au dicit ver-i de d. S. Stolnicu.

Printre asistenți cităm pe scriitorii: măro Ortiz, T. Negulescu, G. Nichita, mpiliu Constantinescu, Camil Baltar, Vladimir Streinu, I. Valerian, etc.

□ La sfârșitul unei Octombrie va aere primul număr de după vacanță al **„Sburătorului”**, cu articole, poezii și oză, semnată de vechii săi colabora-i.

LA NAȚIONAL: „Regina Cristina” de Strindberg

În piesa aceasta, sunt vădite numai unele din înclinările scriitorului mare Strindberg. E dârza lui preocupare de a impune un personaj central, stăpânit de o euegare stranie, răsturnând cu violența conștiinței originale, măsura mediocră a aprecierilor și este stăruința autorului de a crea un personaj, alături de acelaș personaj, rezultat din scormonișul pitoresc al istoriei.

Piesa aceasta este însă incompletă. Foarte fiindcă n'are acțiune și fiindcă pare prea ciudată, singular ciudată Regina Cristina, într'un mediu, în care nu se motivează mișcări, nu izvedesc ciocniri. E par'că o poveste dialogată, în care dialogurile ar fi dictate de personajul principal.

Am încerca să afirmăm, că piesa aceasta poate să fie caracterizată ca o mare încercare de descriere în cadrul mijloacelor de realizare dramatică.

Poate din cauza aceasta, rolul Reginei Cristina e foarte greu de susținut. Nu-i unitar mai întâi. E o succesivă înșirare de momente stăpânite de capricii. Și artista care interpretează rolul, oricât de iscusită ar fi — și d-na Eftimiu e destul de dibace — nu-și poate mărturisii satisfacția, că a corespuns așteptărilor sale.

Directorul teatrului Național a ales desigur foarte bine, pe d-na Eftimiu, pentru rolul Cristinei, căreia să-i dea și vioiciune, și mlădiere duioasă și îndărjire capricioasă și frumoasă resemnare. Dar cu toate silințele, Regina Cristina a d-nei Eftimiu a rămas încă în stadiul unor posibilități de interpretare, pe care tot numai d-sa va fi în măsură să le găsească. În orice caz, d-na Eftimiu a obținut un emoționant succes, pentru care îi adresăm felicitări, fiindcă, mărturisim încă odată — nu vedem pe colega d-sale, care ar fi putut susține rolul reginei, ce i s'a încredințat.

Piesa a dat prilej și d-lui A. Pop Martian de a se afirma încă odată posesorul unor remarcabile însușiri, pe care știe să și le valorifice prin muncă stăruitoare și inteligență. D. Bulfinski a susținut cu demnitate rolul cumpănit al cancelarului Oxensterna.

Aceleași cuvinte bune, ca totdeauna, le găsim și de astădată pentru pitorescul, pe care-l dă rolurilor sale, d. Victor Antonescu. În note juste au apărut d-nii Dușulescu și Atanasescu.

D-lui Vraca i-am dori o mai stăruitoare bunăvoință de a se scutura de tonul liric împrumutat. Altmintreli, riscă să fie monotoni și în scandare și în gesturi.

Pentru ceilalți, rolurile au fost prea neînsemnate.

D-na Eftimiu a izbutit să înfățișeze o femeie, care, — spune ea — că-i misoghină, că ar fi voit să fie bărbat, că face ce vrea, cheltuește cât vrea, dar și suferă.

O femeie care simte voluptatea înălțării și în acelaș timp durerea greșelii, este regina Cristiana pe care a voit s'o înfățișeze Strindberg. Că istoria n'o povestește tocmai așa, nu prea interesează. Când autorul e mare, chestiunea adevărului istoric, e perimată. Și personal,

suntem în genere sceptici asupra acestei probleme didactice a „adevărului istoric”.

Directorul de scenă a fost d. Soare.

Decorurile au fost făcute după schițele d-lui Cornescu, frumoase.

Am putea spune, că și unul și altul au completat gustul artistic al directorului teatrului.

B. CECROPIDE

SPICURI DIN ZIARE

□ În marginea reaconsământului pe care și l-a făcut Serbia, și 'n a cărui cifră de 12 milioane de locuitori, Români, grație sulimanului jugoslav dat peste Timoc și Banat, reprezintă numai 200.000, d-l **Emanoil Bucuța** publică în pagina culturală a „Universului”, (Dumnică, 10 Octombrie), aceste îndemnuri de veghe la susținuta desnaționalizare sârbă:

Bănățenii noștri sunt în centrul preocupărilor de desnaționalizare sârbești, care-și fixează astfel fără nimeni o sferă programul lor de serbizare antiminoritar. Din mijlocul lor mai luminaț noi așteptăm pe solii deșteptării Timocului lăsat în paragină. O știu și Sârbii și în ei vor lovi mai ales. Trebuie să veghiem. „Grațul românesc” și altă societăți de cultură, care s'au alcătuit pentru ocrotirea Românilor rămași în afară de graniță, sunt datoare să lucreze repede. Sârbii din Banatul românesc au să fie, într'un fel sau altul, alături de ele, ca să mai scadă răvna primejdioasă a fraților liberi de dincolo de linia tremurată, ca trasă de o mână care plânge, a hotarului în diagonala dintre Mureș și Dunăre.

□ În „Rampa” de Dumnică 10 Oct., un interviu cu pictorul și criticul de artă **Fr. Șirato**, ni-l arată sigur pe sine, convins de superioritatea artei sale, neînchinat concesiunilor și amicităților estetice, într'un cuvânt, bruitor ridicat numai prin credința surdă dar fanatică în steaua sa:

Etapele picturii mele sunt două. Prima, când am expus „Întâlnirea”, în care duceam naturalismul la esență și 'n care mă preocupa forma, iar la a doua, am ajuns când am aplicat aceste esențe formale o esență coloristică. Din contopirea lor rezultă pe lângă sinteza dintre formă și culoare, o mai liberă mișcare pensulară... Sunt pornit spre stil (care-i dematerializare și despersonalizare). Dar stilul nu se poate decât în dimensiuni mari și 'n afară de obiectul material. Și proiectarea imaterialului dela Greci încoace s'a arătat imposibilă fără intermediul obiectului, căci sensibilitatea și educația noastră artistică, — în special cea europeană, — se bazează pe natură. Însă culoarea din tub e lucioasă, vie, grasă. Vopseaua de frescă, însă, e imaterială. Eu sunt pornit spre stil, totuși. Am rămas sintetic, simplu și tot pe complex mare de culoare. Contactul cu natura mi-e ceva mai atenuat. Totul e aderent în pictura mea...

Proiectul ministerului artelor, — ca să vorbească în legătură cu fresca de care pomeneam, — de a permite reconstruirea și zugrăvirea bisericilor numai de către pictori specialiști, e un mare bine. Astfel, mulți pictori își vor găsi ocupații demne de talentul și priceperea lor și respectul pentru trecut va fi reinstaurat. Numai d. Nichifor Crainic, care a promis acestea, să se ție de cuvânt.

E C O U R I

REDACTIONALE

□ In curând vom publica o scenă inedită din ultima lucrare, „Mitică Popescu”, a d-lui **Camil Petrescu**. Comedia aceasta care a trezit așa de legitime și intrigate curiozități, și-a stabilit, definitiv, teatrul de repetiții, la Teatrul Mic, trupa Fotino-Tanți Barozzi. Premiera va avea loc, irevocabil, în Decembrie.

□ In numărul viitor vom publica o nuvelă aproape necunoscută a lui Vasile Alecsandri.

RECENZII

In „Universul” din 16 I. c. o judicioasă recenzie despre studiul d-lui G. G. Antonescu: „Un institut pedagogic românesc” apărut întâi în „Revista generală a învățământului” (Sept).

SCRIITORII

□ **Paradisul statistic** se va numi volumul de nuvele fantastice ce va tipări în curând, d-l **Ion Călugăru**.

Sunt câțiva ani de când autorul plachetei **Căii lui Gibleoc**, n'a mai apărut în volum.

□ Se află sub tipar și va apare — în editura „Dimineața” — la sfârșitul lunii Noiembrie, volumul de nuvele **Robii pământului** de **Simona Basarab**.

Sgomotul uzinelor — ciclul de versuri cu care a debutat în literatură **Simona Basarab**, va apare abia în primăvară.

BULETINUL BIBLIOGRAFIC

Primim nenumărate scrisori în legătură cu „buletinul bibliografic săptămânal” pe care neașteptata și dureroasa moarte a regretatului nostru colaborator Al. Sadi Ionescu, l'a întrerupt. Convinși de utilitatea acestui buletin și în piosul gând de a continua opera lui Al. Sadi Ionescu, căutăm mijlocul de a-l continua.

REVISTE

CONTEMPORANUL (V. 69. Octombrie 1925): ilustrat cu reproduceri din arhitectura modernă — sobră și elegantă — a lui **Marcel Iancu**, cu desene spirituale, de același, ultimul număr al revistei d-lui I. Vinea, aduce pagini de poezie și proză semnate de: **F. Aderca**, **Camil Petrescu**, **Jacques G. Costin**, **Tana Qvil**, **Sergiu Dan**, etc. **Romulus Dianu** și **S. Dan** publică „afișul” unei piese de teatru „Bal”, care promite în noutate; **Marcel Iancu** o vizită simțetică la Jean Cocteau: „Suprarealismul? Nu pot înțelege poezia revoluției ceace nu e identic cu revoluția poeziei”.

Sub titlul „Prund” d. **Ion Vinea**, tipărește o serie de imagini grele de sevă interioară și tânără:

Spune-voi vorbele acestui veac?
în ochii lor
pândesc răsuneții ca o schimbare la față
pândesc ura ca o întunecare
nedumerirea ca o moarte —

Copacii s'au ocolit cu aramă veche
cum cântă inima lemnului în pădure
calul simte primăvară în mâni și ureche
sari din scări suflete cu armură

Codrul de nicieri sporește
ouă dulci sulțelor tremurate
roșie nevărsare ca în teatre
șipotele tipă menstruate
lunecă jivinele în alcov.

De sus din coarnele încoronate
ale vegetalei crez în suire
cucul mecanic își amintește
o suferință fără de poveste
și cucule'n cer ca din psaltine.

*
Puneți mâna pe
Uciagașul Arborilor.

*
Omizi cu sângele verde al primăverii.

*
Lângă ecoul său s'a culcat vocea.

*
Mă dor
ochii orbului de peste drum.

VIATA LITERARA (I. 22, 3 Oct. 1926): Despre primirea literară a romanului lui Vlahuță: „Dan”, serie cu prilejul reeditării lui, d-l **Pompiliu Constantinescu**; d-l **Vladimir Streinu**, disociază pe tema „Judecății contemporanilor”; d-l **I. Valerian** convorbește cu d-l **Camil Petrescu**, referentul cultural al muncii intelectuale, pentru Franța: Despre acest oficiu, d-l Camil Petrescu dă prețioase informații unice:

Probabil săptămâna viitoare voi pleca la Paris în calitate pe care mi-o știți.

Guvernul a manifestat dela început intenția de a realiza cât mai mult în domeniul politicii culturale și a arătat hotărâte preocupări pentru promovarea muncii intelectuale.

De altfel cu mult înainte de a deveni din nou ministru, d. Octavian Goga, vorbea că ar fi timpul să se dea toată atenția factorilor culturali în administrarea țării. Personal, încă de acum trei ani am fost invitat de d-sa să continui în paginile „Țării Noastre”, cercetarea problemelor dezbătute în paginile „Săptămânei muncii intelectuale și artistice”. Numai grija corecturilor care mă împiedecă să colaborez la o publicație din alt oraș, a împiedicat această colaborare.

Alt membru al guvernului, d-l M. Manoilescu a arătat de atâtea ori în „Revista Vremii”, necesitatea organizării sociale a muncii intelectuale. D-l ministru I. Petrovici a anunțat o adevărată ofensivă culturală și e cunoscut de asemenea programul anunțat de secretarul general al artelor.

D. Trancu-Iași, ministrul muncii s'a hotărât să aducă și în domeniul muncii intelectuale același spirit practic ca în domeniul muncii manuale și a creiat postul de referent al muncii intelectuale la Paris. El va slui ca o legătură cu Comisia internațională pentru cooperarea intelectuală dela Paris, care centralizează ca a nexă a „Ligiilor Națiunilor” toate sfertările internaționale intelectuale.

PENTRU CASA SCRITORILOR

Din inițiativa și în întreprinderea sa, scriitorul Petre Cătanaru, cu autorizația Soc. Scriitorilor Români, a tipărit chipurile scriitorilor români în viață care se vând în folosul „Casei Scriitorilor”.

În primă serie, artistic executate cu autografe și date biografice au apărut: I. A. Bassarabescu, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Nichifor Crainic, Gala Galaction, Cezar Petrescu, Ionel Teodorescu, Victor Eftimiu, G. Bogdan-Duică, Octavian Goga, N. Davidescu, Camil Petrescu, Lucia Blaga, Claudia Millian, Mircea Rădulescu, H. Papadat Bengescu, Alfred Moșoiu, V. Demetrius, George Gregorian, Eugen Lovinescu și Corneliu Moldoveanu.

Înainte de Crăciun va apare seria II-a din fotografiile scriitorilor români și anume: Tudor Arghezi, Mihael Sadoveanu, Jean Bart, I. Al. Brătescu-Vomesti, Gh. Brătescu, Al. Cazaban, G. Ibrăileanu, G. Topârceanu, Demostene Botez, Mihael Codreanu, D. Nanu, M. Dragomirescu, Elena Farago, Ion Agârbiceanu, V. Al. Jean, Adrian Maniu, Perpessicius, Ion Pillat, Ion Gorun, Horia Furtună, D. D. Pătrășcanu, Ion Dragoslav, Cincinat Pavelescu, V. Voiculescu, Cătan Theodorian, Al. T. Stamatiad.

Scriitorii din această serie sunt rugați a trimite cât mai neîntârziat fotografiile, semnătura (aparte), locul și data nașterii, precum și o notiță bibliografică, d-lui Petre Cătanaru, str. Clucerului 34, București.

DIN STRAINATATE

□ Guvernul spaniol, începând de anul acesta, a hotărât ca în fiecare an să se celebreze în mod oficial ziua morții lui Cervantes.

Această comemorare va fi însoțită de conferințe în școli și conferințe publice în orașele principale. În zilele acelea se vor ține conferințe și asupra autorului care a scris cea mai frumoasă carte a anului.

□ În lunile Aprilie și Mai se va deschide la Florența a doua expoziție internațională de gravură modernă.

Vor fi admise gravurile originale de tot felul, excluzându-se formal gravurile obținute pe cale mecanică.

Secretariatul expoziției va trebui să fie avizat până la 15 Februarie 1927.

□ Rugat să colaboreze la „Revue littéraire et artistique” revista unui grup de tineri scriitori, Paul Valery, ca un început de colaborare, a trimis această interesantă scrisoare:

„Vă voi trimite foarte bucuroși câteva lucruri mici ca să răspund dorinței d-primare de d-voastră, dar unii cereți ceea ce n'am; n'am nimic imediat care să fie gata sau să nu fie promis. Eu lucrez foarte încet; și munca aceasta atât de puțin expeditivă, aș dori s'o încetinez și mai mult. Obiceiul, mania, sau chiar metoda multor „tineri” din generația mea era să nu accepte nici o operă proprie dacă nu fusese îndelung studiată, făcută și refăcută de nenumărate ori, ca, pe timpul când timpul nu costa nimic, artiștii își consumau existența prefăcând operele lor, fie că erau de fildeș, de marmură sau de hârtie...”

Pierre Louys, de pildă, nu mai putea să-și continue scrisul pe o foaie care ar fi avut cea mai mică stersătură, când corijase ceva se oprea, lua altă foaie de hârtie și recopia pe curat, cu scrierea sa splendidă, pasagiul schimbat. Aceste copii erau dese, căci, pentru un scriitor atât de scrupulos, ocaziile în care se simțea comun erau nenumărate. Asupra scrupulului în literatură s'ar putea face un studiu frumos...

Nu știu dacă această căutare n'ar da impresia unei scăderi a acelei rigori: creșterea actuală a producției ar presupune-o.

V'am scris toate acestea, scumpe confrate, pentru că vă adresați unor scriitori tineri și scopul publicației d-voastră este să publicați încercările lor. Poate că se află printre ei unii pe care îi neliniștesc problemele stilului și formei și pe care îi preocupă perfecțiunea. Aș vrea să-i înlădesc în această grijă și să-i asigur că vremea care se risipește cu găsierea greșelilor și cu indicarea de noi obstacole mici pe departe nu e timp pierdut. Imi spun uneori că o operă neisbuită care a cerut eforturi mari este în fond mai de folos autorului ei decât o operă mai norocoasă și ușor realizată”.

Paul Valery

Redactor PERPESSICIUS